

ZPRÁVA Z DURBANU

**(V. světový kongres IUCN o chráněných územích, Durban,
Jihoafrická republika, 8. – 17. 9. 2003)**

IUCN
The World Conservation Union

EDICE Planeta 2004

Odborný časopis
pro životní prostředí

Ročník XII, číslo 12/2004

Neprošlo jazykovou korekturou.

Vydává Ministerstvo
životního prostředí
Vršovická 65
100 10 Praha 10

tel. 267 122 549
fax: 267 126 549

ISSN 1213-3393
MK ČR E 8063

Titul PLANETA má registrováno Ministerstvo životního prostředí a časopis vychází 6 až 12x ročně jako monotematická čísla věnovaná problematice životního prostředí.

DOBRODINÍ PŘESAHOJÍCÍ HRANICE

Kdysi kdosi prohlásil, že by si „ekologové“ – tedy ochránci přírody – na svých konferencích mohli ušetřit pracné sestavování závěrečných doporučení a programů: stačilo by prý jen znovu oprášit rezoluce z konferencí konaných před deseti dvaceti lety, neboť v nich už totéž bylo a stejně se to nikdy nesplnilo. Snad by se našly případy, kde na této zlomyslnosti zrno pravdy je, rozhodně však pro světové kongresy o chráněných územích to absolutně neplatí.

První takový kongres se sešel roku 1962 v Seattle, stát Washington, USA, - tedy v USA, zemi, která se zcela oprávněně považuje za pravlast národních parků. Proto také nikoho neudivilo, že druhý kongres byl časově i tématicky spojen s oslavami stého výročí prvního národního parku na světě: konal se v září roku 1972 v národních parcích Yellowstone a sousedním Grad Teton. Pak už se dvojka na konci letopočtu ustálila pro pořádání vrcholových setkávání o územní ochraně přírody: 1982 Bali, Indonézie, 1992 Caracas, Venezuela. Pátý kongres časově vybočil o rok (to vzhledem k světovému summitu o životním prostředí a rozvoji) – v roce 2003 jej hostilo třetí největší město Jihoafrické republiky Durban.

Jsem přesvědčen, že závěrečné materiály z kongresu jsou velmi poučné čtení, velice rozdílné od materiálů kongresů předcházejících. V rozvoji světové sítě zvláště chráněných území nastal totiž od prvního mezinárodního kongresu obrovský rozvoj, který jednání a z nich vzešlé dokumenty reflektují – a do značné míry jemu také napomohly a nadále napomáhají.

Chráněná území přírody se stala nenahraditelnou institucí vědeckou i kulturní, stávají se i přínosem ekonomickým. Za hlavní heslo pátého kongresu bylo zvoleno „Benefits beyond boundaries“, což si dovoluji volně překládat jako „Dobrodiní přesahující hranice“. Má vyjadřovat skutečnost, že význam chráněných území a prospěch z nich, ekonomický

nevyjímaje, se skutečně projevuje nejen v hranicích toho kterého chráněného území. Hranice v tomto kontextu však byly myšleny širěji než hranice na mapě: i jako rozpory mezi společnostmi a společenstvími, rozdíly mezi muži a ženami, předěly mezi generacemi a meze různých oborů lidské činnosti.

Již počet účastníků (několik málo set roku 1962, tři tisíce roku 2003) i jejich profil (zpočátku jen ochránci přírody, loni i bankéři a podnikatelé) dosvědčují, že instituce chráněných území je přijímána stále širším okruhem takzvaných „stakeholders“ – podílníků, tedy širokými vrstvami těch, kteří na chráněných územích nějakým způsobem jsou nebo měli by být zainteresováni.

Instituce chráněných území Země zaznamenává tedy obrovský rozvoj - a s ním narůstají zkušenosti dobré i zlé, úspěchy, problémy, nápady jak první využívat a šířit a druhé řešit, experimenty o nové směry, vše v rámci trvale udržitelného žití a „beyond the boundaries“.

Část závěrečných materiálů Pátého světového kongresu o chráněných územích, která se zásluhou překladatele a resortního ministerstva životního prostředí dostává dnes v tomto pracovním překladu do rukou širšího okruhu čtenářů, podává dobrý obraz o tom, kam dnes chráněná území dospěla a kam do budoucna směřují. Kdo si dá práci s jistě rozsáhlým a tím i do určité míry náročným čtením či dokonce studiem, nebude litovat: získá dobrý přehled o stávající situaci, možnost srovnání a snad i tu a tam potvrzení správné cesty či podněty pro její pokračování. A bude se moci přesvědčit, že v této oblasti ochrany přírody a péče o životní prostředí zlomyslné poznámky vzpomenuté na začátku tohoto krátkého úvodu rozhodně nejsou na místě.

*RNDr. Jan Čěřovský CSc.
čestný člen IUCN, účastník V. WPC*

OBSAH

Úvod.....	4
Výzvy.....	4
Výstup 1: Zásadní role chráněných území při celosvětové ochraně biodiverzity je naplněna.	6
Klíčový cíl 1: konkrétní akce Úmluvy o biologické rozmanitosti na zlepšení role chráněných území v ochraně biodiverzity	8
Klíčový cíl 2: konkrétní akce všech signatářů Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví ke zvýraznění úlohy míst Světového dědictví při ochraně biodiverzity.	9
Výstup 2: Základní role chráněných území v udržitelném rozvoji je naplněna.	10
Klíčový cíl 3: podniknout konkrétní kroky pro zajištění, aby chráněná území přispívala k omezení chudoby a nikoli k jejímu prohlubování	10
Výstup 3: Světová soustava chráněných území propojena s okolní krajinou a moři	12
Klíčový cíl 4: systém chráněných území reprezentující všechny světové ekosystémy je zkompletován do roku 2010	12
Klíčový cíl 5: všechna chráněná území budou propojena v rámci širších ekologických systémů na souši a na moři do roku 2015.	12
Výstup 4: Dosaženo zlepšení kvality, efektivity a podávání zpráv o managementu chráněných území	14
Klíčový cíl 6: všechna chráněná území mají do roku 2015 efektivní management	15
Klíčový cíl 7: všechna chráněná území mají efektivní management.	16
Výstup 5: Práva původních a kočovných národů a místních komunit ve vztahu k přírodním zdrojům a ochraně biodiverzity jsou uznána a zaručena	17
Klíčový cíl 8: všechna existující a budoucí chráněná území mají být spravována a ustavována v plném souladu s právy domorodých národů, kočovných národů a místních komunit.	17
Klíčový cíl 9: chráněná území mají ve svém vedení zástupce vybrané domorodými národy a místními komunitami v míře odpovídající jejich právům a zájmům.	17
Klíčový cíl 10: vytvořit a do roku 2010 uvést do praxe participativní mechanismy restituce tradičních území a teritorií domorodých národů, které byly začleněny do chráněných území bez jejich svobodného a informovaného souhlasu.	17
Výstup 6: Mladší generace posíleny	19
Klíčový cíl 11: Zajistit větší zapojení mladších generací do správy a managementu chráněných území a podniknout kroky k posílení jejich schopnosti rozšířit ochranářskou obec a aktivně se zapojit.	19
Výstup 7: Dosaženo podstatně vyšší úrovně podpory chráněným územím ze strany ostatních partnerů	19
Klíčový cíl 12: získat podporu od všech hlavních podílníků	20
Výstup 8: Zavedeny zlepšené formy řízení uznávající jak tradiční formy tak nové přístupy, které mohou být pro ochranu přírody velkým přínosem	21
Klíčový cíl 13: zavést ve všech zemích efektivní systémy řízení	22
Výstup 9: Zajištěn podstatně větší objem zdrojů pro fungování chráněných území odpovídající jejich hodnotám a potřebám	22
Klíčový cíl 14: zajistit dostatečné zdroje pro zjišťování, vyčíslování a financování opakovaných provozních nákladů světově reprezentativní soustavy chráněných území do roku 2010.	23
Výstup 10: zlepšená komunikace a osvětlování role a přínosů chráněných území	24
Durbanská výzva	26

ÚVOD

V. světový kongres o chráněných územích je zlomovým bodem z hlediska úlohy a významu chráněných území v programech udržitelného rozvoje a ochrany biologické rozmanitosti. Přijetím tématu „Přínosy za hranicemi“ účastníci kongresu uznali, že chráněná území nemohou zůstat izolována od okolní krajiny nebo moří, od komunit a ekonomických aktivit, které probíhají uvnitř a kolem nich. A co víc, účastníci usilovali o nalezení cest jak zdůraznit význam a hodnotu chráněných území pro celou společnost nyní i do budoucna a snažili se ve spolupráci s mnoha partnery tyto obecnější úkoly uvést do života.

Od IV. světového kongresu o chráněných územích v Caracasu v roce 1992 nastal velký pokrok:

- Chráněná území jsou uznána jako klíčový prvek při naplňování Úmluvy o biologické rozmanitosti
- Počet lokalit a velikost povrchu Země v chráněných územích se od roku 1992 více než zdvojnásobil a dosáhl nyní 12 % plochy pevniny, dalších 10 % bylo zařazeno pod přísnou ochranu v Antarktidě
- Počet přírodních a smíšených míst Světového dědictví vzrostl ze 101 na 172 a důležitosti vztahů mezi lidmi a prostředím se dostává stále většího uznání
- V mnoha částech světa byly vytvořeny regionální a národní akční plány
- Byla zpracována opatření ke zvýšení efektivity managementu
- Původní národy a místní komunity jsou ve stále větší míře zapojovány
- Nové formy řízení chráněných území jsou zkoušeny a tradiční formy řízení chráněných území jsou nově definovány
- Byla uznána hodnota tradičních a jiných poznatků v oblasti ochrany přírody
- Kjótský protokol je před uvedením do praxe
- Chráněná území se úspěšně propojují napříč státními hranicemi a v některých důležitých případech významně přispěly k míru
- Chráněná území byla v rámci významných regionálních aktivit propojena ekologickými sítěmi a biokoridory.

VÝZVY

Je třeba čelit řadě výzev. K hlavním patří:

- Hledání rovnováhy mezi rozvojovými potřebami a udržitelným využitím a managementem přírodních zdrojů;
- Vyrůstající chudoba jako důsledek degradace přírodních zdrojů;
- Změna klimatu, která představuje všudypřítomnou hrozbu světovým chráněným územím a už působí na druhy a stanoviště a efektivní fungování ekosystémů a krajiny. Svět musí rychle a zásadně omezit emise skleníkových plynů a zároveň usměrňovat ekosystémy tak, aby zvýšil jejich odolnost.
- Světová soustava chráněných území reprezentující globální ekosystémy má daleko k úplnosti a dosud v ní zůstává řada mezer;
- Zaplňování mezer ve světové soustavě chráněných území není v případě nenahraditelných a vysoce ohrožených ekosystémů věnována dostatečná pozornost;
- Některé ekosystémy, sladkovodní a mořské systémy zůstávají většinou nechráněny;
- Jsou poškozovány druhy, stanoviště, krajinné a přírodní systémy, přirozené procesy a kulturní rozmanitost, na níž jsou závislé;
- Množství a kvalita sladké vody sytící chráněná území klesá vzhledem k odklánění toků, budování přehrad a jiných překážek, zemědělským splachům a jinému znečištění;
- Rostoucí poptávka po volně žijících zvířatech, rostlinách a jejich produktech představuje hrozbu pro existenci vzácných a ohrožených druhů v chráněných územích;
- Nepůvodní invazivní druhy mají stále silnější negativní dopad na původní druhy;
- Vzhledem k nedostatečným vládním investicím do chráněných území po celém světě nejsou tato území schopna naplnit ochranné a sociální cíle, pro něž byla zřízena;
- Dotace a jiné negativně působící finanční nástroje a institucionální uspořádání, zaměřené na sektory, které jsou významné z hlediska biodiverzity (jiný návrh: zaměřené na sektory ekonomiky, které ovlivňují části krajiny životně důležité z hlediska biodiverzity) přispívají ke ztrátám a poškozování chráněných území;
- Celkové zdroje nezbytné k zajištění profesionálního managementu chráněných území neodpovídají potřebám těchto území, zvláště v rozvojových zemích;
- Mnohá chráněná území existují pouze na papíře a postrádají efektivní ochranu a management;
- Vytvoření chráněných území v regionech ležících mimo národní hranice nebo pod správou mezinárodních orgánů (např. Antarktida a mezinárodní vody);

- Náklady a přínosy existence chráněných území nejsou spravedlivě rozděleny. Především místní obyvatelstvo často nese většinu nákladů a získává malý přínos, kdežto zbytek společnosti více získává a nese menší část nákladů;
- Chráněná území příliš často nejsou zapojena do plánování rozvoje a systémů rozhodování o využití území nebo zdrojů ležících mimo jejich hranice, což platí zejména v případě přeshraničních chráněných území, která se neobejdou bez harmonizace přístupů na obou stranách politických hranic;
- Klíčová role chráněných území pro dosažení udržitelného rozvoje je nedocněna a spíše tato území mnozí významní podílníci (stakeholders) vnímají jako překážku pro realizaci svých aktivit a záměrů;
- Mnohá chráněná území jsou navzájem izolovaná a jejich vnější přírodní pojítka nemají žádnou právní ochranu;
- Pandemie HIV/AIDS začíná vážně zpomalovat rozvoj chráněných území a ochrany biodiverzity v rozvojových zemích;
- Domorodé národy, místní obyvatelstvo, mladí lidé, etnické skupiny, ženy a další podílníci v rámci občanské společnosti nejsou dostatečně zapojené do výběru a managementu chráněných území;
- Příliš často v řízení chráněných území chybí sdílené cíle, hodnoty a principy.

Bez efektivní, ekologicky reprezentativní světové sítě chráněných území společnost mnoho ztratí, omezí se možnosti řešení chudoby a dědictví určené příštím generacím bude rozmělněno. Lidé kolem chráněných území v minulosti nedostatečně zapojovali svého nejlepšího spojence – širší zainteresovanou veřejnost. Aby bylo možné dosáhnout nové výstupy a inspirující cíle, musíme se teď s veřejností spojit.

Durbanská výzva: Náš globální závazek pro lidi a chráněná území Země vyzývá k akci každého, kdo je zapojen v oblasti chráněných území nebo se o tato území zajímá. Aby byla předestřená vize naplněna, je třeba podniknout globální, regionální, národní a místní akce se zapojením všech podílníků. K tomu, aby naplňování Výzvy získalo nezbytnou razanci, je důležité stanovit jasné cíle a sledovat a hodnotit jejich naplňování. Vedoucí role IUCN a zvláště členů Světové komise pro chráněná území (WCPA) je zásadní.

Tento *Akční plán Durbanské výzvy* je určen všem, kteří jsou zapojeni v oblasti chráněných území nebo jejichž aktivity mají jakýkoli dopad na tato území bez ohledu na jejich účast na kongresu. **Plán není univerzálním návodem platným pro všechny národy a všechna chráněná území, neboť je zřejmé, že existují místní, národní a regionální odlišnosti v přístupech a účastníci V. světového kongresu o chráněných územích nemají žádný formální mandát. Akční plán představuje návrh seznamu činností potřebných ke zvýšení přínosů chráněných území společností a zlepšení plošného pokrytí těchto území a jejich managementu. Nejedná se o statický dokument, otevírá mnoho témat, která je třeba řešit.**

Akce se dělí do těchto kategorií:

Mezinárodní akce na mezinárodní úrovni prostřednictvím institucí OSN, úmluv a dohod;

Regionální akce na mezinárodní úrovni prostřednictvím regionálních úmluv a jiných nástrojů;

Národní akce jednotlivých vlád a dalších podílníků;

Lokální akce decentralizovaných správních orgánů a občanské společnosti a

Akce správců chráněných území a všech agentur, orgánů a organizací s odpovídajícím mandátem.

Žádná z těchto úrovní se neobejde bez akcí prováděných partnersky, ve spolupráci mezi státními, statutárními, soukromými a dobročinnými subjekty, obcemi, občanskou společností a podnikatelským sektorem prostřednictvím skupin vícenásobných podílníků.

Dále jsou navrženy **konkrétní akce vedené a podporované IUCN** a v rámci IUCN jsou stanoveni jejich garanti. V současnosti se jedná o akce navržené účastníky Světového kongresu o chráněných územích. Na Světovém kongresu ochrany přírody v roce 2004 bude projednán a schválen Akční plán pro chráněná území a všechny aspekty práce IUCN. Rada IUCN následně přijme podrobnější realizační plány, které upřesní činnost sekretariátu, komisí a členů. Tyto plány budou muset obsahovat nalezení partnerů pro spolupráci a zvážení vytvoření plánů pro klíčové sektory ekonomiky, využití území a obchodu, které s chráněnými územími interagují.

Řada **klíčových cílů** byla stanovena jako měřítko pro kontrolu a hodnocení postupu při naplňování tohoto Akčního plánu. Plán realizace nakonec schválený Světovým kongresem ochrany přírody bude rovněž muset stanovit milníky a indikátory pro hodnocení pokroku při dosahování klíčových cílů.

Doporučení podpořená účastníky Světového kongresu o chráněných územích tvoří přílohu tohoto Akčního plánu a v plánu je na to v případě potřeby upozorněno odkazem.

Akce jsou uspořádány jako **klíčové výstupy**, které odrážejí, na co se Kongres hlavně zaměřil.

Zprv je především je potřeba propojit chráněná území, aby podstatnou měrou přispívala ke globální agendě v oblasti udržitelného rozvoje ve světle Plánu Implementace Světového summitu o udržitelném rozvoji, Miléniové rozvojové deklarace OSN a ochrany biodiverzity, zvláště ve vztahu ke schůzi Konference Stran Úmluvy o biologické rozmanitosti v roce 2004:

Proto Kongres vyzývá k následujícím výstupům:

- 1. Zásadní role chráněných území při celosvětové ochraně biodiverzity je naplněna a**
 - 2. Základní role chráněných území v udržitelném rozvoji je naplněna.**
- Šest konkrétních výstupů a akcí vyplývají z programu Kongresu:
- 3. Světová soustava chráněných území je propojena s okolní krajinou a moři.**
 - 4. Je dosaženo zlepšení kvality, efektivity a hodnocení managementu chráněných území.**

5. Práva původních a kočovných národů a místního obyvatelstva jsou ve vztahu k přírodním zdrojům a ochraně biodiverzity uznána a zaručena.
6. Mladší generace jsou posíleny.
7. Dosaženo podstatně vyšší úrovně podpory chráněným územím od ostatních partnerů.
8. Jsou zavedeny zlepšené formy řízení chráněných území uznávající jak tradiční formy tak nové přístupy, které mohou být pro ochranu přírody velkým přínosem.
9. Je zajištěn mnohem větší objem zdrojů pro fungování chráněných území odpovídající jejich hodnotám a potřebám.

Konečně v souladu s důrazem, který Durbanská výzva klade na komunikaci je název závěrečného oddílu:

10. Zlepšená komunikace a osvětlování role a přínosů chráněných území.

Výstup 1: Zásadní role chráněných území při celosvětové ochraně biodiverzity je naplněna.

Pro dosažení úplného zastoupení světových ekoregionů v rámci chráněných území je potřeba věnovat zvláštní pozornost zaplňování mezer ve světové soustavě chráněných území, vytvářet nová chráněná území a zvyšovat účinnost stávajících všude tam, kde existuje vysoká míra nenahraditelnosti a bezprostřední ohrožení.

Úmluva o biologické rozmanitosti uznává důležitost in situ ochrany biodiverzity prostřednictvím vytváření chráněných území a ekologických sítí. Konference stran (COP) a její Poradní orgán pro vědecké, technické a technologické záležitosti (SBSTTA) jsou významná fóra z hlediska dalšího pokroku v oblasti chráněných území. Nastávající 7. schůze COP v roce 2004, na níž se bude jednat o chráněných územích, je obzvláště významná a strany by měly věnovat velkou pozornost Poselství Úmluvě o biologické rozmanitosti přijatému Kongresem a dále uvedeným návrhům.

Ekonomické, kulturní, vnitřní, estetické a duchovní hodnoty biologické diverzity jsou zakoušeny všemi lidmi. Přitom stále rychlejší tempo, kterým biodiverzitu ztrácíme, významně zhorší kvalitu života příštích generací lidí, pokud se tento problém nezačne urgentně řešit.

Neustálé a extrémně rychlé změny v prostředí vyvolané lidskou činností, například ztráta stanovišť a šíření nepůvodních invazních druhů, dále oslabují biodiverzitu a vinou změny klimatu dochází k posunu areálů výskytu druhů.

Nové analýzy prezentované na tomto Kongresu demonstrovaly, že světová síť chráněných území má daleko k úplnosti. Dosud přetrvávají vážné mezery v pokrytí ohrožených druhů, globálně významných lokalit, stanovišť a oblastí systémem chráněných území.

Tyto mezery a změny vyžadují rozšíření stávajících chráněných území a strategické vytváření nových při současném zajištění propojení těchto území vhodnými stano-
višti.

Snížení tempa ztráty biodiverzity lze dosáhnout prostřednictvím systémů chráněných území ve všech světových ekoregionech, které jsou komplexní, ekologicky a biologicky životaschopné, reprezentativní a dobře spravované. V těchto sítích chráněných území musejí být efektivně ochráněny ohrožené druhy, zvláště ty, uvedené v červených seznamech IUCN.

Cíl dosáhnout „významného snížení stávajícího tempa ztráty biologické pestrosti“ do roku 2010, který byl přijat VI. Konferencí stran Úmluvy o biologické pestrosti (Rozhodnutí VI/26), zopakován v Haagské ministerské deklaraci z dubna 2002 a podpořen světovými vůdci na Světovém summitu o udržitelném rozvoji (WSSD) v září 2002, zůstává v platnosti.

VI. Konference stran Úmluvy o biologické pestrosti vytyčila ambiciózní cíl dosáhnout „do roku 2010 podstatného snížení stávajícího tempa ztráty biologické pestrosti na celosvětové, regionální a národní úrovni, jako příspěvku k omezení chudoby a pro dobro všeho života na Zemi“, který byl zopakován v Johannesburgském Plánu implementace. Světový summit pro udržitelný rozvoj (WSSD) přesněji identifikoval vytvoření reprezentativní sítě mořských chráněných území do roku 2012 a potvrdil klíčovou roli chráněných území při dosažení cíle pro rok 2010 a podpoře udržitelného rozvoje.

Plán Implementace WSSD stanoví, že biodiverzita hraje „kritickou roli“ v „celkovém udržitelném rozvoji a odstraňování chudoby“ a že „biodiverzita je v současnosti vinou aktivit člověka ztrácena nebývalým tempem“. Systémy chráněných území by měly zajistit, že cenné služby ekosystémů budou zachovány.

Biodiverzita na zeměkouli není rozdělena rovnoměrně, proto by síť chráněných území efektivně omezující tempo ztráty biodiverzity měla být založena na adekvátním pochopení vzorců rozmístění druhů, stanovišť, ekosystémů a ekologických procesů na všech úrovních. Systematické ochrannářské plány a podpůrné nástroje pro rozhodování by měly být využity ke stanovení cílů ochrany založených na tomto pochopení.

Světová databáze chráněných území (WDPA) je základním nástrojem pro měření úsilí vlád a občanské společnosti při budování komplexní sítě chráněných území. Tato databáze je spravována Světovým centrem monitoringu ochrany přírody UNEP (UNEP-World Conservation Monitoring Centre) za podpory a pomoci Konsorcia WDPA, které zahrnuje členy mezinárodních ochrannářských nevládních neziskových organizací a zainteresovaných agentur. Význam této databáze byl zdůrazněn rozhodnutím Řídící rady UNEP v roce 2003 a následného memoranda o porozumění, které podepsaly IUCN a UNEP na Světovém kongresu o chráněných územích v roce 2003 a podpořilo Konsorcium WDPA.

Mnoho mezinárodních smluv v oblasti životního prostředí, zejména Úmluva o biologické rozmanitosti, Úmluva

o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů, Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES), Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví a Ramsarská úmluva o mokřadech mezinárodního významu spolu s mnoha regionálními dohodami, uznává význam ochrany biodiverzity jako prioritu pro všechny národy.

Při vědomí těchto faktů účastníci workshopu „Budování komplexních soustav chráněných území“ došli k závěru, že by všechny země měly zvážit stanovení cílů v ochraně biodiverzity jako prostředku k dosažení maximálního pokrytí a zastoupení biodiverzity, zejména jejích ohrožených částí, v národních soustavách chráněných území.

Kromě konvenční soustavy chráněných území založené na kategorizaci IUCN existuje celá škála možností jak zlepšit pokrytí chráněných území, například komunitní chráněná území, oblasti spravované komunitou a soukromé a domorodé rezervace.

Aby chráněná území mohla plnit své cíle v oblasti ochrany biodiverzity a ekonomického rozvoje, musí se jim dostávat adekvátní finanční podpory. Avšak je zjevné, že mnohé ze zemí s nejvyšší úrovní biodiverzity čelí nedostatku finančních zdrojů a musí bojovat s chudobou. Mnohé země proto místo efektivního vytváření a správy komplexní a účinné soustavy chráněných území přistupují na kompromisy, a to i tehdy, když nejsou v národním ani celosvětovém zájmu.

1. NALÉHAVĚ VYZVAT vlády, nevládních organizace a obce, aby maximálně zvýšily zastoupení a perzistenci biodiverzity v komplexních soustavách chráněných území ve všech ekoregionech do roku 2012 se zvláštním zaměřením na ohrožené a nedostatečně chráněné ekosystémy a druhy, které jsou dle kritérií IUCN celosvětově ohroženy vyhynutím. K tomu je třeba zajistit, aby:

a. Všechny globálně ohrožené druhy byly chráněny in situ, s těmito nejbližšími cíli:

1. všechny kriticky ohrožené a ohrožené druhy omezené na jedinou lokalitu na světě jsou ochráněny in situ do roku 2006;
2. všechny ostatní kriticky ohrožené a ohrožené druhy jsou ochráněny in situ do roku 2008;
3. všechny ostatní globálně ohrožené druhy jsou účinně ochráněny in situ do roku 2010; a
4. lokality, na nichž se vyskytují mezinárodně významné populace souborných druhů nebo druhů s omezeným areálem výskytu, jsou přiměřeně ochráněny do roku 2010;

b. Životaschopné příklady všech suchozemských, sladkovodních a mořských ekosystémů byly účinně chráněny prostřednictvím chráněných území, s těmito nejbližšími cíli:

1. společný globální rámec pro klasifikaci a hodnocení stavu ekosystémů je vytvořen do roku 2006;
2. kvantitativní cíle pro všechny typy ekosystémů jsou stanoveny do roku 2008;

3. životaschopné příklady všech ohrožených a nedostatečně chráněných ekosystémů jsou ochráněny do roku 2010; a

4. změny v biodiverzitě a klíčových ekologických procesech, které ovlivňují biodiverzitu v chráněných územích a jejich okolí, jsou sledovány a usměrňovány;

c. Nástroje pro systematické ochrannářské plánování využívající informace o druzích, stanovištích a ekologických procesech k zjišťování mezer ve stávajícím systému pomáhaly při výběru nových chráněných území na národní úrovni;

d. Územní plánování na souši i na mořích by mělo vzít v potaz mapy vytvořené na místní úrovni a využít procesy plánování zonace a managementu při vytváření a posilování komplexních sítí chráněných území, které chrání druhy se širokých areálem, stěhovavé druhy a udržují služby ekosystémů;

e. Do roku 2006 jsou vytvořeny soustavy chráněných území, které adekvátně pokrývají všechny rozsáhlé nedotčené ekosystémy obsahující celosvětově významné bohaté soubory druhů nebo poskytující služby a procesy ekosystémů;

f. Do roku 2012 zvýšit pokrytí sladkovodních ekosystémů chráněnými územími jak navrhuje Doporučení VIII/2 Úmluvy o biologické pestrosti, s cílem vytvořit a udržovat „komplexní, adekvátní a reprezentativní soustavu chráněných pevninských vodních ekosystémů... s využitím integrovaného managementu povodí“

g. Do roku 2012 vytvořit reprezentativní síť mořských chráněných území, jak uvádí Plán implementace přijatý WSSD;

2. NALÉHAVĚ VYZVAT Strany CBD, aby umožnily dosažení výše zmíněných cílů tím, že přijmou rozhodný pracovní program a zváží na 7. Konferenci stran (COP 7) právní nástroje v oblasti chráněných území, které zajistí vytvoření reprezentativní světové sítě chráněných území. Na podporu Pracovního programu vytvoří účinný mechanismus ke sledování pokroku při naplňování výše zmíněných cílů a zajistí odpovídající finanční podporu pro takovou síť v souladu s článkem 20 a 8(m) CBD;

3. VYZVAT vlády, místní úřady, dárce a rozvojové agentury, soukromý sektor a ostatní podílníky, aby finančně podpořily strategické rozšíření světové sítě chráněných území stejně jako efektivní management stávajících chráněných území. Přitom mají být podnikány nezbytné kroky k omezení lidských oportunitních nákladů tam, kde je to vhodné.

4. NALÉHAVĚ VYZVAT soukromý sektor k přijetí nejlepších postupů, které neohrožují, neomezují či nebrání dosažení zmíněných cílů a k podpoře vytvoření komplexní ekologicky a biologicky životaschopné a reprezentativní sítě chráněných území;

5. ROZVÍJET a naplňovat inovační plány a legislativu k zapojení všech podílníků do účinné ochrany biodiverzity

- a ekologických procesů v různých podmínkách vlastnických a uživatelských práv a napříč národními hranicemi;
6. ZAJISTIT, aby další úsilí směrem k budování komplexních soustav chráněných území plně zohledňovalo práva, zájmy a aspirace domorodých obyvatel a jejich touhu chránit svou půdu, teritoria a zdroje pro vlastní sociální a kulturní přežití;
 7. PROPAGOVAT socioekonomické a kulturní přínosy chráněných území, aby byla posílena podpora rozšiřování sítí chráněných území;
 8. NALÉHAVĚ VYZVAT vlády, aby s ohledem na dosažení výše zmíněných cílů využily mezinárodních nástrojů, například Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví a Ramsarské úmluvy o mokřadech mezinárodního významu k posílení ochrany, kterou takto vymezená území požívají, a k přijetí národní legislativy nutné pro naplnění závazků plynoucích z přijetí těchto úmluv;
 9. POVZBUDIT nominování světových fyziografických, přírodních a kulturních fenoménů, do velkoplošných mezinárodních propojených tras Světového dědictví (World Heritage Routes), které poskytují rámec místním a přeshraničním lokalitám Světového dědictví (World Heritage Sites) a chráněným územím;
 10. POŽÁDAT konsorcium institucí zodpovědných za udržování a správu Světové databáze chráněných území (WDPA), aby pokračovalo v procesu zkvalitňování dat a jejich zpřístupňování veřejnosti a
 11. NALÉHAVĚ VYZVAT strany CBD, aby požádaly vlády o každoroční poskytování aktuálních dat do WDPA.

Chráněná území jsou jednoznačně uznávána jako základní prvek pro dosažení všech tří cílů CBD, které představují životně důležitý základ, na němž je třeba stavět skutečně udržitelný rozvoj. Zaměření 7. schůze Konference stran (COP7) o chráněných územích tedy poskytuje významnou příležitost podniknout konkrétní akce k naplnění těchto důležitých a mezinárodně přijatých krátkodobých a dlouhodobých cílů, konkrétně cíl přijatý COP pro rok 2010.

Klíčový cíl 1: konkrétní akce Úmluvy o biologické rozmanitosti na zlepšení role chráněných území v ochraně biodiverzity

Mezinárodní akce

Kongres vyzývá Strany Úmluvy o biologické rozmanitosti, aby zvážily dále uvedené akce jako příspěvek k dosažení cíle přijatého Konferencí stran a uznaného Světovým summitem o udržitelném rozvoji (WSSD), dosáhnout do roku 2010 významného omezení ztrát biologické pestrosti:

- Vytvořit světovou, reprezentativní a efektivně řízenou soustavu chráněných území
- Zajistit, aby původní a kočovné obyvatelstvo a místní obyvatelé byli plně zapojeni do ustavení a managementu chráněných území a aby byly vytvořeny mechanismy zajišťující jejich podíl na přínosech plynoucích z těchto oblastí.

- Naplňovat rozhodný, komplexní a trvale udržitelný program na posílení kapacit, včetně vytvoření podpůrného mechanismu, do roku 2005.
- Zajistit nové a dodatečné finanční a technické zdroje rozvojovým zemím k dosažení cíle pro rok 2010 v souladu s výzvou WSSD při vědomí skutečnosti, že Kongres konstatoval nutnost každoročně navíc zajistit 25 mld. dolarů pro vytváření a udržování efektivní světové soustavy chráněných území.
- Požádat GEF, aby se v příštím příspěvku zavázal k podstatnému navýšení objemu financí pro chráněná území.
- Uznat pestrost přístupů k řízení chráněných území, jako jsou komunitní chráněná území, domorodá chráněná území a soukromá chráněná území, a povzbudit Strany, aby tuto rozmanitost podporovaly.
- Zvážit principy řízení, jako jsou vláda práva, rozhodování za účasti veřejnosti, mechanismy zodpovědnosti a spravedlivé instituce a procedury řešení sporů.
- Identifikovat a zavést politické reformy pro zajištění příznivého prostředí pro efektivnější správu soustav chráněných území a udržitelné využití biologických zdrojů v jejich okolí na souši i na moři.
- Podporovat synergické vztahy mezi CBD a dalšími úmluvami a procesy, jako jsou Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví (WHC), Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES), Ramsarská úmluva o ochraně mokřadů mezinárodního významu a Úmluva o stěhovavých druzích, stejně jako relevantní regionální iniciativy.
- Zvážit přijetí systému kategorizace chráněných území IUCN jako společného jazyka pro usnadnění hodnocení a podávání zpráv v oblasti managementu chráněných území, mimo jiné v souvislosti s Miléniovým rozvojovým cílem v oblasti ochrany životního prostředí, a jako základu, na němž lze postavit standardy a indikátory.
- Vyžadovat, aby do roku 2008 byly informace o efektivitě managementu součástí národního procesu podávání zpráv, a požádat sekretariát, aby tyto informace distribuoval.
- Přijmout systémy hodnocení efektivnosti managementu v 10 % chráněných území do roku 2010.
- Povzbudit Strany k poskytování úplných, přesných a včasných každoročních zpráv o stavu svých chráněných území prostřednictvím mechanismu Světové databáze chráněných území (WDPA).
- Přijmout opatření k vytvoření sítě mořských chráněných území, které leží za hranicemi národní jurisdikce, včetně Antarktidy.

Kongres proto vyzývá Konferenci stran k:

- Přijetí pevného Pracovního programu v oblasti chráněných území, který bude odpovídat potřebám identifikovaným na tomto Kongresu, jako příspěvku k dosažení cíle pro rok 2010;
- Vytvoření efektivních nástrojů monitorování a hodnocení naplňování tohoto Pracovního programu;

- opětovnému potvrzení silné politické vůle naplnit tento Pracovní program a
- v případě, kdy vyhodnocení ukáže nedostatečnost Pracovního programu, zvážení přijetí přísnějších opatření, která by zajistila, že chráněná území maximálně přispějí k naplnění cíle pro rok 2010.

Regionální akce

- Vytvořit regionální akční plány pro naplňování výše navrženého Pracovního programu CBD k zajištění reprezentativního pokrytí a managementu chráněných území na všech kontinentech, včetně společných projektů jako jsou přeshraniční chráněná území a mnohonárodní programy tvorby biokoridorů (například Středoamerického biokoridoru – Mesoamerican Biological Corridor)
- Integrovat soustavy chráněných území do programů integrovaného managementu povodí ležících na území více zemí
- Vytvořit regionálně harmonizované nezávazné seznamy potenciálních míst Světového dědictví (WHS)
- Zajistit koordinaci s regionálními dohodami v oblasti ochrany životního prostředí (např. Africké Úmluvy o ochraně přírody a přírodních zdrojů)
- Vytvořit síť na podporu přeshraničních ochrannářských iniciativ.

Národní a lokální akce

- Všechny strany CBD a ostatní národy stanoví opatření pro naplnění Pracovního programu CBD a sledování pokroku při dosažení dohodnutých cílů.
- Přijmout národní a místní plány ochrany biodiverzity obsahující uznání přínosu chráněných území pro dosažení všech tří cílů CBD a dílčích cílů pro sledování pokroku.
- Identifikovat místní aktivity a zdroje, které podporují a zvyšují biodiverzitu.

Akce správ chráněných území

- Správci chráněných území realizují v praxi opatření dohodnutá v rámci Pracovního programu CBD a vyměňují si zkušenosti v této oblasti.

Konkrétní akce na ochranu biodiverzity podporované IUCN

Akce: IUCN poskytne podporu a konzultace CBD včetně Konference stran, Pomocného orgánu pro vědecké, technické a technologické záležitosti (SBSTTA) a Sekretariátu úmluvy v otázce naplňování článku 8 CBD a vytvoření a naplňování Pracovního programu úmluvy. Vedení: Sekretariát IUCN pro CBD

Akce: Znalosti IUCN budou využity při vytvoření a poskytnutí rámce v otázce pokrytí chráněných území, jejich tvorby, managementu a monitoringu úspěšnosti. Vedení: Sekretariát Programu chráněných území a SSC.

Akce: IUCN poskytne podporu Stranám při naplňování Pracovního programu CBD. Vedení: Regionální kanceláře IUCN a WCPA regiony.

Akce: IUCN poskytne podporu ustavení Iniciativy pro světová přeshraniční chráněná území. Vedení: Sekretariát Programu chráněných území (PAP), Pracovní skupina WCPA pro přeshraniční chráněná území.

Akce: IUCN poskytne technickou podporu Výboru pro světové dědictví (World Heritage Committee) a Centru pro světové dědictví UNESCO, aby byly získány úplné údaje o zbývajících potenciálních místech Světového dědictví (WHS). Vedení: Program IUCN pro Světové dědictví a WCPA

Akce: Znalosti IUCN budou využity v rámci všech aspektů vyhledávání, hodnocení, managementu a monitoringu lokalit zařazených na seznam Ohroženého světového dědictví (World Heritage in Danger). Vedení: Program IUCN pro Světové dědictví, Program IUCN pro environmentální právo a WCPA.

Akce: Znalosti a poradenství IUCN budou využity v rámci všech aspektů vyhledávání, hodnocení, managementu a monitoringu míst Světového dědictví (WHS). Vedení: Program IUCN pro Světové dědictví, Regionální a národní kanceláře IUCN, Komise IUCN

Akce: Světová komise IUCN pro chráněná území (WCPA) vytvoří pracovní skupinu pro ochrannářské plánování, která poskytne vedení jednotlivým zemím při dosahování cílů naznačených v tomto doporučení.

Akce: IUCN posílí místní a regionální instituce, aby pochopily a v praxi využívaly mezinárodní nástroje a protokoly.

Klíčový cíl 2: konkrétní akce všech signatářů Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví ke zvýraznění úlohy míst Světového dědictví při ochraně biodiverzity.

Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví chrání kulturní a přírodní dědictví výjimečné celosvětové hodnoty – korunní klenoty – zahrnujících 149 přírodních, 582 kulturních a 23 smíšených lokalit.

Ale pro plné využití potenciálu a dosažení maximálního pokrytí je třeba vyhledat a navrhnout zbývajících potenciálních míst, a to bez ohledu na kompetenční spory mezi státními orgány, dále zajistit dostatečnou kapacitu a efektivní management, zvláště v případě Ohroženého světového dědictví a potenciál; změnit priority v umístění zdrojů, získat širší podporu a zajistit vyloučení průzkumu a těžby minerálů, ropy a zemního plynu.

Mezinárodní akce

Výbor pro světové dědictví stanoví pro rok 2004 tyto priority:

- Získat úplné znalosti o potenciálních místech Světového dědictví po celém světě, včetně klíčových světových suchozemských, sladkovodních a mořských biomů výjimečné hodnoty.

- Zhodnotit nezbytné opakované náklady všech přírodních a smíšených míst Světového dědictví.
- Mezinárodní spolupráce při pomoci rozvojovým zemím v oblasti posilování kapacity a institucí a zajištění nezbytné technické a finanční podpory pro navrhování a efektivní management přírodních a smíšených míst Světového dědictví
- Lepší vzájemná podpora a integrace na mezinárodní, regionální, národní a místní úrovni s ostatními úmluvami, které se týkají biodiverzity a chráněných území, zejména Úmluvou o biologické rozmanitosti a Ramsarskou úmluvou o mokřadech.

Pozornost by se měla zaměřit na zdroje a technickou podporu.

- Vytvořit lepší mechanismy a zásady pro reakční monitoring a zařazení na seznam Ohroženého světového dědictví.
- Rozvinout Globální strategii vzdělávání managerů Světového dědictví.
- Dokončit zhodnocení potenciálních míst Světového dědictví.
- Povzbudit nominování světových fyziografických, přírodních a kulturních fenoménů, jako rozsáhlé mezinárodní Cesty světového dědictví (World Heritage Routes), které poskytují rámec místním a přeshraničním místům Světového dědictví (World Heritage Sites) a chráněným územím.

Národní a lokální akce

- Vytvořit na národní úrovni konkrétní politické a legislativní nástroje na ochranu Světového dědictví
- Zvyšovat povědomí o Světovém dědictví.

Akce správců chráněných území

- Správci míst Světového dědictví budou vyhledávat nezbytné zdroje a dovednosti k zajištění co nejefektivnějšího managementu.
- Vytvořit partnerství veřejného, soukromého a občanského sektoru ku prospěchu místních obcí a občanů.

Výstup 2: Základní role chráněných území v udržitelném rozvoji je naplněna.

Je třeba dosáhnout mnohem širšího uznání skutečnosti, že chráněná území představují základní prvek obecnějších ekologických, sociálních a ekonomických koncepcí přijatých na Světovém summitu v Riu v roce 1992 a dále rozvinutých na Světovém summitu o udržitelném rozvoji v Johannesburgu v roce 2002. Omezení chudoby je pravděpodobně největším problémem a chráněná území tady mohou významně přispět, zejména proto, že v těsném sousedství

mnoha chráněných území v rozvojových zemích žijí domorodé národy a chudé venkovské komunity s minimálním přístupem ke zdravotním, vzdělávacím a dalším službám. Zlepšení kvality lidského života, jak po materiální tak nemateriální stránce, musí pokračovat souběžně s efektivní ochranou území využívající opatření, která nejlépe odpovídají konkrétní regionální a místní situaci. Rozšiřování záběru činnosti z místní po národní a regionální úroveň může omezit chudobu a přinést společnosti větší přínos při nižších nákladech.

Klíčový cíl 3: podniknout konkrétní kroky pro zajištění, aby chráněná území přispívala k omezení chudoby a nikoli k jejímu prohlubování

Mezinárodní akce

- Mezinárodní úsilí zaměřit na integrální naplnění Miléniových rozvojových cílů a výstupů Světového summitu o udržitelném rozvoji, postupně cíle směřovat k současnému zmírnění chudoby a omezení úbytku biodiverzity
- Formálně uznat tvůrčí roli, kterou chráněná území, včetně míst Světového dědictví a Ramsarských lokalit hrají v sociální, ekonomické a ekologické složce udržitelného rozvoje a povzbudit prostřednictvím vedení a finanční podpory integrované a vzájemně se podporující přístupy k těmto třem komponentám. Především by měla být více uznána role chráněných území v obhospodařování povodí, při obnově lesů a zajišťování kvalitní pitné vody a integrovaného managementu mořských zdrojů od pobřeží po mezinárodní vody.
- Na podporu udržitelného rozvoje vytvořit prostředky pro zhodnocení ekonomické hodnoty chráněných území.
- Prostřednictvím vytváření realizačních mechanismů Miléniových rozvojových cílů zajistit solidní rámec pro integrování managementu všech biologicky významných oblastí a rozvojových procesů na všech úrovních, ale zejména prostřednictvím Pracovních skupin Miléniového projektu OSN.
- Podporovat Ekologickou iniciativu NEPAD prostřednictvím naplňování Durbanské dohody o afrických chráněných územích pro nové tisíciletí.
- Zkoumat prostředky, s jejichž pomocí mohou chráněná území přispět do Plánů integrovaného managementu vodních zdrojů požadovaných Světovým summitem o udržitelném rozvoji a tyto plány využít ve svůj prospěch.

Národní a lokální akce

- Všechny země vytvoří v rámci národních a místních systémů rozvojového plánování a svých akčních plánů programy bránící prohlubování chudoby v chráněných územích a pomáhající omezovat chudobu, změnit vzorce produkce a spotřeby ve směru trvalé udržitelnosti a využívat chráněná území pro ochranu a řízení využití přírodních zdrojů ve prospěch společenského a ekonomického rozvoje. Zvláštní pozornost by měla být věnována roli,

kteřou chráněná území mohou hrát při ekonomickém a ekologicky šetrném zajišťování kvalitní pitné vody, včetně širšího využití zpoplatnění ekologických služeb, jako je poskytování zdrojů vody a potravin.

- Všechny země vytvoří ekonomické nástroje nezbytné pro realizaci přínosů plynoucích z udržitelného rozvoje chráněných území.
- Všechny země zavedou metody k ohodnocení celkové hodnoty chráněných území z hlediska hospodářského a společenského rozvoje a poskytovaných ekologických služeb a zboží.
- Vzhledem k jejich velkému přínosu zahrnují Strategie na omezení chudoby standardně plánování sítí ekologicky reprezentativních chráněných území.
- Striktně vyloučit přesídlování domorodých národů a místního obyvatelstva a nedobrovolné usazování kočovných domorodých národů bez jejich předchozího informovaného souhlasu.
- Vlády budou pracovat se soukromým sektorem, agenturami chráněných území a dobrovolnými organizacemi na rozvoji mezirezortních přístupů k udržitelnému rozvoji, ve kterých jsou chráněné oblasti klíčovým prvkem regionálních a národních programů udržitelného rozvoje.
- Vlády přijmou mezirezortní přístupy, které podpoří správu chráněných území (ať už jsou ze státní, obecní, domorodé nebo soukromé sféry) prostřednictvím posilování kapacity a zdrojů na podporu role chráněných území při omezování chudoby a v komunálním rozvoji s cílem, aby tyto výstupy byly integrovány s ochranou zohledňující biodiverzitu spíše než v potenciálním konfliktu o zdroje.
- Všechny země postižené HIV/AIDS by měly uznat, že tato pandemie urychluje neudržitelné využívání přírodních zdrojů a měly by podporovat alternativy místního rozvoje, včetně podnikatelských aktivit založených na udržitelném využití přírodních zdrojů.
- Země by se měly vyhnout ochranným opatřením, která zvyšují chudobu, včetně chudoby kulturní.

Akce správ chráněných území

- Rozvinout strategie a akce na podporu role chráněných území při zmírňování následků katastrof, například povodní a sucha, znečištění moří a sladkých vod, vytvářet pracovní místa a zvyšovat příjmy místních oblastí; podporovat ekologicky udržitelné využití přírodních zdrojů a posilovat místní komunity prostřednictvím jejich aktivního zapojení.
- Revidovat všechny politiky, včetně nájmu, financí, investic soukromého sektoru a institucionálních struktur, které brzdí nebo by mohly být posíleny a začít podporovat udržitelnost. Revize by měla zahrnovat také právní systémy a procesy klasifikace chráněných území.

Konkrétní akce na ochranu biodiverzity podporované IUCN

Akce: Vyvinout a distribuovat nejlepší postupy v oblasti příspěvku chráněných území k omezení nákladů na zmírňování chudoby, zvláště v hospodaření s vodou a v konfliktech člověka s volně žijícími zvířaty. Vedení: WCPA/CEESP – Téma domorodé a místní obyvatelstvo, rovnost a chráněná území (TILCEPA) a CEESP – Téma udržitelná obživa

Akce: Vyvinout programy ke zmírňování chudoby pomocí chráněných území prostřednictvím prevence katastrof s ohledem k záplavám a suchu, podpory ekologicky šetrných forem cestovního ruchu zapojujících okolní obyvatelstvo a využití přírodních zdrojů energie. Vedení: WCPA – Téma rovnost a národy a CEESP – Téma životní prostředí a bezpečnost a Téma udržitelná obživa

Akce: vyvinout a propagovat směrnice pro chráněná území kategorie VI IUCN tak, aby navazovaly na nedávno přijaté směrnice pro kategorii V. Vedení: nová WCPA – Pracovní skupina pro kategorii VI.

Akce: Využít chráněná území k demonstrování ekologičtější výroby a spotřeby pomocí:

- stanovení přirozených mezí systémů a jejich kapacity únosnosti pro různé aktivity uvnitř i vně chráněných území prostřednictvím aplikování vědeckých a tradičních znalostí;
- vývoje metodických postupů pro internalizaci výrobních a spotřebních nákladů a měření výstupů; a
- integrace politiky a podpůrných akcí na změnu zažitých vzorců výroby a spotřeby.

Vedení: Sekretariát IUCN

Akce: chránit a spravovat základnu přírodních zdrojů pro ekonomický a sociální rozvoj prostřednictvím:

- vývoje řízení zdrojů na vhodných úrovních se zahrnutím oblastí ležících mimo hranice chráněných území;
- zavedení metod, které zohledňují celkovou hodnotu chráněných území pro společnost;
- využití tradičních a jiných poznatků v ekologicky udržitelném využití a řízení přírodních zdrojů. Konkrétní akce by se měly zaměřit na zemědělství, lesnictví, rybolov, cestovní ruch a také neobnovitelné minerální zdroje;
- vývoje programů s jasným cílem omezit úbytek biodiverzity;
- vývoje akcí napomáhajících omezení globálního oteplování;
- posílení vědeckého porozumění řízení zdrojů a vývoje měřítek pro hodnocení rizik, včetně využití principu předběžné opatrnosti; a
- vývoje a realizace programů a nasměrování zdrojů k řešení konfliktů mezi člověkem a živou přírodou.

Vedení: Sekretariát IUCN

Výstup 3: Světová soustava chráněných území propojena s okolní krajinou a moři

Ochrana biodiverzity pouze v izolovaných chráněných územích není dlouhodobě udržitelná. Mnoho z těchto systémů a druhů v současnosti koexistuje s člověkem v částečně pozmeněném prostředí bez formální ochrany. Mnoho se vyskytuje v hraničních oblastech s odlišnými národními právními a správními systémy.

Plocha chráněných území v celosvětovém měřítku dosáhla 12 % souše, ale méně než 1 % oceánů. To lze považovat za významný úspěch vlád po celém světě. Do praxe byly uvedeny nové iniciativy na celosvětové úrovni v rámci Úmluvy o biologické rozmanitosti, Ramsarské úmluvy, Úmluvy o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů a Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, na regionální úrovni prostřednictvím řady konkrétních úmluv a akčních programů a na národní úrovni v řadě zemí. Nicméně v systému dosud existuje řada mezer. Mnoho druhů a klíčových ekosystémů v něm není dostatečně zastoupeno, příliš mnoha chráněným územím se nedostává dostatečné právní a politické podpory a nejsou efektivně prosazována v praxi. Velkou prioritu by měly mít nové iniciativy týkající se mořských systémů. Více než na kterémkoli z předchozích WPC je na tomto kongresu vyvíjen tlak na rozšíření plochy mořských chráněných území (MoCHÚ) v národních i mezinárodních vodách. Skutečnost, že je chráněno méně než 0,5 % plochy oceánů považují mnozí za příznak našeho selhání pečovat o oceány. Ale v pozadí volání po MoCHÚ je především celosvětový kolaps lovišť, související škody na životním prostředí a narušení struktury a funkce těchto ekosystémů. Navíc globální změna klimatu a její důsledky pravděpodobně změní ekologický charakter chráněných území, některá odsoudí k neúčinnosti a vyžádají si managementová opatření, včetně vymezení dodatečných a náhradních oblastí a prostředků pro přenos a přestěhování. Jako klíčový postupný cíl je navrhován systém, který reprezentuje všechny světové socio-ekosystémy, protože ochrana na úrovni ekosystémů je nezbytná pro ochranu jejich jednotlivých prvků – závislých druhů, stanovišť a krajinných struktur. Pro definování prostorových jednotek (socio-ekosystémů, ekoregionů a bioregionů) a rozpoznání významných faktorů jako jsou četnost, vzácnost, zranitelnost a ohrožení, je nezbytný systematický vědecký přístup.

Klíčový cíl 4: systém chráněných území reprezentující všechny světové ekosystémy je zkompletován do roku 2010

V minulosti byla chráněná území až příliš často považována za „ostrovy ochrany“ a okolní plochy za „moře devastace“. Existuje bezpočet příkladů, kde jsou chráněná území odříznuta od okolního životního prostředí, využití

pozemků a ekonomických aktivit, ať už na souši nebo na moři. Pohyb druhů, živin a ostatní toky v přírodě nejsou omezeny hranicemi chráněných území. Je třeba zavést nové přístupy založené na propojování chráněných území coby přirozených funkčních jednotek širších ekosystémů a krajinných či mořských oblastí. Bude stále nezbytnější pracovat na úrovni krajiny, přijmout balík odpovídajících opatření za hranicemi chráněných území a realizovat ekologické sítě a biokoridory. Aby bylo možno rozšířit ochranu přírody za hranice chráněných území, je nezbytné přejít od koncepce sítě ke koncepci v níž jsou územní vazby (kulturní a přírodní) stejně důležité jako síť chráněných území a kde všechny úrovně interagují a vzájemně se ovlivňují prostřednictvím zavádění politik v oblasti životního prostředí. Dobré příklady těchto přístupů existují na regionální i národní úrovni po celém světě a jsou k dispozici úřadům a dalším podílníkům jako modely pro vytváření nových spojení a zlepšování stávajících.

Klíčový cíl 5: všechna chráněná území budou propojena v rámci širších ekologických systémů na souši a na moři do roku 2015.

Mezinárodní akce

- Podporovat integrovaný přístup k navrhování soustav chráněných území, který dává prostor pro využití všech existujících možností ochrany druhů a stanovišť in situ na všech úrovních, podporuje propojování mezi suchozemskými, pobřežními a mořskými oblastmi všude, kde je to možné a uznává důležitost všech podílníků pro zvládnutí tohoto úkolu.
- Na mezivládní úrovni přistoupit k akci zahrnující všechny kontinenty a oceány s cílem ustavit chráněná území v místech s nejvyšší úrovní biodiverzity (příčemž se zaměřit na druhy a stanoviště nedostatečně zastoupené a čelící největšímu ohrožení) a na základě významu ekosystémové funkce, kterou zajišťují. Mezivládní dohody, smlouvy a další mezinárodní přeshraniční nástroje, například Úmluva o Světovém dědictví, Jakartský mandát CBD a příslušné prvky UNCLOS, UN-FSA, by měly být využívány a koordinovány. Ekosystémy, které vyžadují největší pozornost, zahrnují sladké vody, trávníky, tropické suché lesy, regionální moře, polární oblasti a mezinárodní vody; skupiny druhů vyžadující zvláštní pozornost jsou rostliny (včetně nižších rostlin, lišejníků a hub) a ryby (včetně žraloků).
- Vytvořit nová a propagovat stávající přeshraniční chráněná území pro komunity rozdělené národními hranicemi, včetně spojovacích koridorů pro kočovné domorodé národy, které tradičně migrují přes hranice.
- Prioritou je vytvoření propojené, koordinované a konzistentní soustavy managementu, včetně chráněných území, v mezinárodních vodách zahrnující mezinárodní spolupráci mezi RFMOs, propojené s paralelními a doplňkovými iniciativami v pobřežních vodách a mořích EEZ.

- Dokončit zhodnocení potenciálních míst Světového dědictví.
- Na celosvětové, regionální a národní úrovni je potřebné zhodnocení dopadu změn klimatu na chráněná území ke stanovení vhodného umístění a velikosti chráněných území v teplejším světě.
- Na celosvětové, regionální a národní úrovni je potřebné přijmout kroky k vyřešení konfliktů, které se mohou vyskytovat a často vyskytují při pohybu druhů do lidmi obývaných oblastí v okolí chráněných území.
- Prioritou je vytvoření omezených, koordinovaných a konzistentně vymezených soustav managementu, včetně chráněných území, v mezinárodních vodách, zahrnujících mezinárodní spolupráci mezi RFMOs a propojených s paralelními a doplňkovými iniciativami v pobřežních vodách.
- Integrace managementu chráněných území do širších rozvojových plánů a integrace názorů veřejnosti do plánování a managementu chráněných území.

Regionální akce

- Instituce a orgány zodpovědné za regionální úmluvy a protokoly po celém světě se dohodnou a vytvoří reprezentativní soustavy chráněných území v rámci své jurisdikce do roku 2010. Jako rámec pro tyto aktivity je třeba rozvinout bioregionální přístup.
- Země, které nejsou zapojeny v žádných regionálních úmluvách by v případě, že by takové úmluvy mohly poskytnout rámec mezinárodní spolupráce, měly formálně zvážit vytvoření nových protokolů. Prioritu by měla dostat přeshraniční spolupráce na regionálních mořích, v povodích, horských pásmech a sdílených říčních údolích.
- Na mezivládní úrovni by měly být přijaty zásadní kroky k rozvinutí strategií a aktivit nezbytných pro propojení chráněných území napříč národními hranicemi a propojení chráněných území s okolní souší či moři, stejně jako vytvoření sítí území využívaných stěhovavými druhy. Důraz by měl být položen na hlavní přírodní systémy, jako jsou říční údolí a koridory, horská pásma, pobřeží, EEZ, šelfová moře a mezinárodní vody, polární oblasti a na ty stěhovavé druhy s rozsáhlým areálem, u nichž samotná chráněná území neposkytují dostatečnou ochranu.
- Propojení chráněných území rozdělených mezinárodními a vnitrostátními hranicemi k dosažení společných cílů a managementu by mělo být prioritou vlád všude tam, kde se přeshraniční suchozemská nebo mořská chráněná území vyskytují.
- Vytvořit fora a podpůrné mechanismy pro výměnu zkušeností a posilování schopností řešit, předcházet a zmírňovat konflikty mezi člověkem a živou přírodou řešením těchto problémů v širším měřítku.
- Podporovat regionální integrační aktivity, které přispějí k harmonizaci politik a legislativy v oblasti managementu chráněných území.

Národní a lokální akce

- Podpořit revize národních iniciativ v oblasti ochrany přírody a pomoci při harmonizaci a spojení nových a tradičních typů řízení chráněných území v rámci celkových národních a regionálních systémů ochrany přírody.
- Národní orgány ve spolupráci s dalšími podílíky, především původními národy a místním obyvatelstvem, které projeví zájem nebo je chráněným územím dotčeno, by měly provést revizi iniciativ v oblasti ochrany přírody, včetně nových a tradičních typů řízení chráněných území a zhodnotit, jak je nejlépe harmonizovat a spojit v rámci celkových systémů ochrany přírody, aby se zvýšila jejich odolnost a udržitelnost.
- Každý orgán s odpovídající pravomocí na národní a nižších úrovních by měl vytvořit celkový plán pro vlastní chráněná území uvnitř rámce založeného na biogeografických regionech a po konzultaci se všemi příslušnými partnerskými skupinami. V rámci těchto regionů by do roku 2010 měly být zaplněny mezery (včetně center biodiverzity a nedostatečně zastoupených bioregionů).
- Každý orgán by měl obnovit ekologické procesy v degradovaných oblastech jak v rámci chráněných území, tak v jejich okolí, aby zajistil jejich ekologickou integritu.
- Každý orgán by po konzultaci se všemi příslušnými partnery měl revidovat velikost chráněných území a zhodnotit potřebu jejich změn, včetně rozšíření chráněných území za stávající hranice při respektování ekologických, sociálních, kulturních a ekonomických vazeb.
- Koordinovat s národními adaptivními plány reakce v rámci Rámcové úmluvy OSN o klimatických změnách s cílem zajistit vypracování takovýchto plánů pro chráněná území.
- Po konzultaci se všemi příslušnými partnery by orgány chráněných území a okolních oblastí měly na odpovídající úrovni zvážit zonaci uvnitř a na okrajích chráněných území a přijetí nezbytných opatření k zajištění vazeb, jako jsou ekologické a sociální sítě, koridory a sladkovodní toky.
- Přijetí politického rámce a pobídek na podporu aktivního zapojení místních obyvatel do péče o biodiverzitu.
- Přizpůsobit management chráněných území a komunitních chráněných území zvláštním potřebám kočovných komunit tam, kde je to potřebné, včetně jejich sezónních nebo dočasných užívatelských práv, zachovat celistvost jejich migračních koridorů a zaměřit se na dosažení ochranných cílů prostřednictvím kočovného využití území.

Konkrétní akce k dokončení systému vedené IUCN

Akce: dohoda o světovém programu biogeografického rozdělení jako základ pro revizi mezer v chráněných územích, včetně Světového dědictví. Vedení: WCPA – Téma budování globální soustavy.

Akce: Společné úsilí na mezinárodní, regionální a národní úrovni při zhodnocení stávajícího systému reprezen-

ce, stanovení mezer a formulace doporučení příslušným orgánům. Je pravděpodobné, že zvláštní pozornost bude třeba věnovat sladkým vodám, trávníkům, regionálním mořím, mezinárodním vodám a polárním oblastem a také naplňování Světové strategie ochrany rostlin. Vedení: WCPA – Téma budování globální soustavy.

Akce: Měl by být vytvořen a distribuován pokyn pro efektivní právní mechanismus k ustavení a managementu chráněných území a umožněn poradenský servis. Vedení: IUCN CEL.

Akce: podporovat plné využití Managementových kategorií chráněných území IUCN při vytváření nových soustav a zlepšování existujících soustav. Vedení: WCPA – Téma účinnost managementu.

Akce: aktualizovat pravidla Managementových kategorií chráněných území IUCN z roku 1994, vytvořit program na posilování kapacity ke zlepšení porozumění systému a realizovat program výzkumu a monitoringu dopadů systému. Vedení: nová Pracovní skupina WCPA pro kategorie.

Akce: poskytnout hodnocení hlavních světových problémů, včetně klimatických změn, ve vztahu k identifikaci a managementu chráněných území. Vedení WCPA EEP Program.

Akce: IUCN podporuje a poskytuje své znalosti při vytváření mořských chráněných oblastí v Antarktidě.

Konkrétní akce na propojení chráněných území vedené IUCN

Akce: na všech kontinentech využít příležitosti pro rozvinutí programů propojování chráněných území, zvláště území rozdělených národními hranicemi, s využitím sítí různých kategorií chráněných území a koridorů, například podél a napříč všemi vodami až po mezinárodní vody, v říčních údolích a horských pásmech. Zajistit, aby byly zahrnuty lokality významné pro migrační trasy podél Východoasijské ptačí cesty a důležité mořské zdroje nebo tranzitní oblasti. Vedení: WCPA Regiony a navrhovaná nová Pracovní skupina WCPA/CEESP/CEL pro řízení.

Akce: Vytvořit otevřený systém podávání zpráv o geografickém rozdělení, rozsahu a statutu mořských chráněných území, shromážděné informace šířit a podporovat mezinárodní zapojení a ohlasy. Vedení: WCPA prostřednictvím globálního konsorcia Světové databáze chráněných území a Světového centra monitoringu ochrany přírody UNEP.

Akce: sestavit a distribuovat další kompilaci metod propojení chráněných území s okolní krajinou a moři. Vedení: společná Pracovní skupina WCPA/CEM.

Akce: na všech kontinentech a oceánech ustavit iniciativy přeshraničních chráněných území a Parků pro mír. Vedení: WCPA Regiony podporované Přeshraniční pracovní skupinou WCPA.

Akce: podpořit přezkoumání hranic chráněných území tam, kde představují překážku pro dosažení cílů v oblasti ochrany biodiverzity. Vedení: WCPA Regiony.

Konkrétní akce v oblasti klasifikace chráněných území vedené IUCN

Akce: vytvořit nový protokol ověřování chráněných území ve vztahu k managementovým kategoriím chráněných území IUCN před sestavením dalšího Seznamu chráněných území OSN. Vedení: nová WCPA Pracovní skupina.

Akce: V zájmu zlepšení podávání zpráv o mořských chráněných oblastech znovu zvážit stávající definici mořských chráněných území IUCN. Zvláště zvážit vyloučení pobřežních/přilivových lokalit, pokud nezahrnují vody za hranicí odlivu. To by mělo být diskutováno v rámci příprav prezentace na příštím Valném shromáždění.

Akce: aktualizovat databázi chráněných území o lokality, které nezapadají do nomenklatury kategorií IUCN (např. obory, komunitní rezervace)

Výstup 4: Dosaženo zlepšení kvality, efektivity a podávání zpráv o managementu chráněných území

Doplnění světové soustavy chráněných území nebude postačovat a musí být doprovázeno zlepšením stavu chráněných území a posilováním kapacity účinně o ně pečovat. Významného pokroku bylo dosaženo prostřednictvím rozvíjení rámce WCPA a souvisejících systémů v oblasti účinnosti managementu. Na mnoha místech je třeba přijmout a zavést systémy monitoringu a hodnocení, jinde tyto systémy musí být komplexnější, více zahrnovat účast veřejnosti a být dostupnější a jejich výsledky mají být využívány jako vodítko pro změny v plánech a managementu. Navíc je potřebný další vědecký a technický vývoj a výzkum zajišťující dostatečné poznání trendů v ekologických, environmentálních, sociálních, kulturních a ekonomických indikátorech nezbytných pro zodpovědné přijímání managementových rozhodnutí. Zvláštní pozornost by měla být věnována pravděpodobným dopadům klimatických změn na chráněná území, měly by být zpracovány akční plány a naplňovány v praxi. Hodnota domorodých a tradičních znalostí by měla být uznána a využívána a tento materiál efektivně použit v rámci managementu za účasti veřejnosti. Existuje potřeba jasnějšího porozumění tomu, jak lze kulturní a duchovní hodnoty plně uznat a vhodně ochránit společně s hodnotami přírodními. Dovednosti, které jsou v současnosti potřebné pro management chráněných území, jsou specializovanější a širší než v minulosti. A jsou potřebné nové postupy hodnocení účinnosti a efektivity managementu ve vztahu k Managementovým kategoriím chráněných území IUCN, které vedle jiných faktorů výrazněji zohlední uznání kulturních a duchovních faktorů v efektivním managementu chráněných území.

Klíčový cíl 6: všechna chráněná území mají do roku 2015 efektivní management

Mezinárodní akce

- Prostřednictvím procesu CBD provést globální zhodnocení efektivity managementu chráněných území a spojených mechanismů shody se zvláštním zřetelem k omezování úbytku biodiverzity, fragmentace stanovišť, ničení krajiny, efektů klimatických změn, zavlečení chorob a dalších klíčových indikátorů integrity chráněných území.
- Pomoc dárců při posilování kapacity správců chráněných území provádět hodnocení efektivity.

Národní akce

- Národní vlády a decentralizované orgány zavedou ve spolupráci s ostatními podílíky kvantifikovatelné, ověřitelné a trvalé systémy monitoringu a hodnocení určené pro sledování stavu chráněných území a jejich klíčových atributů, jak byly vyvinuty WCPA. Získané výsledky budou využity k ovlivňování plánovacích a managementových rozhodnutí a bude vyhodnocován postup směrem ke stanoveným cílům.
- Národní vlády a decentralizované orgány poskytnou správcům chráněných území, domorodému a místnímu obyvatelstvu zdroje k zavedení hodnoticích systémů s cílem dosáhnout zvýšení účinnosti managementu.
- Národní vlády a decentralizované orgány ve spolupráci s ostatními podílíky vytvoří a poskytnou právní a jiné potřebné základy pro všechna chráněná území.
- Provedeno zhodnocení dopadů klimatických a jiných významných změn na chráněná území a přijaty plány přizpůsobení klimatickým změnám.
- Vytvořit náborové a školicí programy, rozvojové programy pro profesionální i dobrovolné pracovníky a standardy, aby bylo zajištěno, že správci chráněných území a další příslušné skupiny mají k dispozici veškeré nezbytné dovednosti a znalosti a zohlednit HIV/AIDS, aby byly minimalizovány ztráty na personálu a udržena efektivnost investic do těchto programů.
- Poskytnout zdroje pro vytváření, rozvíjení a udržování programů rozvoje práce s dobrovolníky.
- Rozvinout politiky a programy rozvoje lidských zdrojů pro personál chráněných území.
- Podpořit transparentnost a zodpovědnost prostřednictvím podpory vytvoření jasného systému podávání zpráv, auditu a účetnictví pro každé chráněné území.
- Rozvinout program získávání základních dat prostřednictvím průzkumů ve vybraných chráněných územích.

Akce správ chráněných území

- Podpořit zavedení systémů monitoringu a hodnocení odpovídajících rámci WCPA, které jsou udržitelné a efektivně využívají zdroje, zapojují další instituce a místní obyvatelstvo. Využít výsledků ke zlepšení všech aspektů managementu a zajistit, aby výsledky byly k dispozici všem odpovídajícím skupinám.

- Zajistit správcům chráněných území a odpovídajícím podílíkům adekvátní kapacitu, aby hodnocení mohlo být prováděno na odpovídající úrovni.
- Zvážit otázku akreditace nebo hodnocení kompetentnosti pro organizace domorodého a místního obyvatelstva ve vztahu k managementu chráněného území nebo komunitního chráněného území.
- Zajistit využití široké škály znalostí a informací z vědeckých, managementových, technických, komunitních a tradičních zdrojů.

Konkrétní akce vedené IUCN v oblasti systémů monitoringu a hodnocení

Ve spolupráci mezi a s Spojenou pracovní skupinou WCPA, CEESP, CEL pro správu a TILCEPA, podle potřeby:

Akce: pro systémy monitoringu a hodnocení zpřístupnit participativní nástroje pro podporu rozhodování a využít je všemi podílíky při zlepšování efektivity managementu chráněných území, včetně rozvoje klíčových výkonostních indikátorů. Vedení WCPA - Téma účinnost managementu.

Akce: vytvořit a distribuovat protokol systémů participativního hodnocení a případové studie efektivních přístupů ke spolupráci. Vedení: WCPA - Téma účinnost managementu.

Akce: vytvořit systémy ověřování a certifikace kategorie chráněných území a vyzkoušet je v regionech WCPA, zvláště v Evropě. Vedení WCPA Evropa.

Akce: na základě vyjádřeného zájmu a v případě, že budou k dispozici odpovídající experti a nezbytné zdroje, poskytnout vodítko při výběru systémů participativního hodnocení anebo provést revizi systémů hodnocení pro agentury spravující chráněná území. Vedení: WCPA Regiony.

Konkrétní akce vedené IUCN v oblasti posilování kapacity

Akce: transformovat Pracovní skupinu WCPA pro odbornou přípravu v Pracovní skupinu pro rozvoj kapacit, aby řídila realizaci doporučení V. Světového kongresu o chráněných územích vztahujících se k posilování kapacity. Vedení: WCPA

Akce: vytvořit Školicí síť chráněných území (PALNet), jejímž prostřednictvím podílíci na všech úrovních mohou získat a sdílet nejlepší postupy, a tak zvýšit svou schopnost podílet se na managementu chráněných území. Společné vedení: WCPA – Téma kapacity managementu a WCPA – Pracovní skupina pro rozvoj kapacit.

Akce: koordinovat konsorcium mezinárodních organizací, školicích institucí a center a dalších organizací pro vytvoření a vedení kampaní zaměřených na rozhodující činitele na vyšších úrovních s cílem dosáhnout pochopení faktu, že chráněná území spolu se statky a službami, jež poskytují, jsou pro blaho společnosti nenahraditelné; podpořit partnerství mezi školicími institucemi, agenturami chráněných území, soukromým sektorem a komunitními organizacemi s cílem vytvořit a realizovat školení reagující na situaci a pod-

pořít ustavení a rozvoj regionálních sítí školitelů a školicích institucí pro oblast posilování kapacit managementu chráněných území. Vedení WCPA/CEE.

Akce: vytvořit obecně použitelné globální standardy kompetentnosti personálu chráněných území, které lze přizpůsobit na místní, regionální a národní úrovni; podporovat a umožnit využití těchto standardů a sebehodnocení v rámci podpory zlepšení efektivity personálu chráněných území a školení. Vedení: WCPA – Pracovní skupina pro rozvoj kapacit.

Akce: vytvořit plán práce pro přechod od stávajících tradičních přístupů ke školení a posilování kapacity k přístupům pojímajícím rozvoj kapacity jako proces změny zahrnující jednotlivce, instituce a společnost jako celek. Vedení: WCPA – Pracovní skupina pro rozvoj kapacity.

Akce: vytvořit seznam studijních lokalit, které budou fungovat jako modely nejlepších školicích postupů

Akce: Pravidelně pořádat regionální konference nebo semináře o chráněných územích

Konkrétní akce vedené IUCN v oblasti databází

Akce: Rekonfigurovat, aktualizovat, udržovat a zpřístupnit dostupnou databázi chráněných území všem zodpovědným orgánům a dalším partnerům. Vedení: WCPA – Pracovní skupina pro zpracování informací.

Konkrétní akce vedené IUCN v oblasti zlepšování efektivity managementu

Akce: podpořit vhodné a efektivní využití zonace v chráněných územích umožňující dosažení různých cílů. Zkušenosti z využití systémů zonace v praxi, včetně biosférických rezervací, by měly být shrnuty a distribuovány. Vedení: WCPA – Téma účinnost managementu

Akce: najít příklady, kde soukromé rezervace mají doplňkovou roli vůči státnímu systému chráněných území.

Konkrétní akce vedené IUCN v oblasti managementových kategorií

Akce: stávající managementové kategorie je třeba revidovat, aby bylo dosaženo jasnějšího uznání nezávislosti kulturních a přírodních cenností.

V současnosti správci chráněných území a ostatní primární podílníci nedisponují dostatečnými znalostmi, dovednostmi a nástroji, které jsou nezbytné k tomu, aby dokázali úspěšně čelit problémům spojeným s globálními změnami. Dnes potřebné dovednosti a schopnosti jsou více specializované a širší než v minulosti. Klíčovou prioritou proto je posílení kapacit na individuální, institucionální a celospolečenské úrovni.

Klíčový cíl 7: všechna chráněná území mají efektivní management.

Mezinárodní akce

- Vytvořit a posílit mezinárodní síť školicích organizací, vzorových regionálních center a dalších subjektů v oblasti posilování kapacity.
- Podporovat opatření specificky adresovaná rozhodujícím činitelům na vyšších úrovních s cílem zvýšit jejich pochopení pro ekologické, ekonomické, kulturní a sociální hodnoty a přínosy chráněných území.
- Podporovat vytvoření a doplňování světového seznamu a databáze institucí zaměřených na školení a posilování kapacity. Databáze by měla také zahrnovat hlavní podporné školicí materiály užitečné pro management chráněných území.
- Zlepšit možnosti nekonvenčního vzdělávání (distančního studia, studijních sítí, praktického studia při práci...)

Národní akce

- Podporovat vazby mezi neformálními a formálními vzdělávacími institucemi s cílem zvýšit efektivitu procesu posilování kapacity
- Vyvinout a realizovat národní strategii a pravidla pro zajištění odpovídajícího posilování kapacity u všech podílníků v chráněných územích. Strategie by měla obsahovat stále školicí programy a konkrétní akce na podporu procesů zapojení veřejnosti, komunikace, vzdělávání a veřejné osvěty.
- Vytvořit programy náboru, školení a pokračujícího odborného vzdělávání s cílem zajistit, aby správci chráněných území a příslušní partneři měli byli vybaveni všemi potřebnými dovednostmi a znalostmi.

Akce správců chráněných území a lokální akce

- Zlepšit podmínky a zajistit prostředky pro efektivní management domorodých obyvatel, místního obyvatelstva a dalších podílníků v oblasti ochrany přírody. Pozornost by měla být zaměřena na posilování kapacity komunit efektivně se zapojit.
- Zajistit, aby každé chráněné území mělo plán náboru, školení a pokračujícího odborného rozvoje a programy pro manažery a personál.

Konkrétní akce vedené IUCN v oblasti posilování kapacit

- Navrhnout pravidla pro rozvoj a hodnocení posilování kapacity pro chráněná území. Vedení: WCPA – Pracovní skupina pro odbornou přípravu a chráněná území.

Výstup 5: Práva původních a kočovných národů a místních komunit ve vztahu k přírodním zdrojům a ochraně biodiverzity jsou uznána a zaručena

Původní národy, včetně kočovných¹⁾, a místní komunity obývají většinu světových regionů s vysokou mírou biodiverzity. Jejich fyzické, kulturní a duchovní přežití a blaho jsou nerozlučně spojeny se zachováním řady vazeb a práv k jejich tradičním územím, teritoriím a zdrojům. Mezinárodní společenství uznalo jejich zásadní roli pro dosažení udržitelného rozvoje. Znalosti domorodých národů představují základní součást jeho kulturního a intelektuálního dědictví, včetně managementu přírody a jejích zdrojů, konkrétních lokalit, druhů, posvátných oblastí a pohřebišť. Ale přitom jejich role, znalosti a zvyková práva byla často opomíjena nebo omezována na minimum všemi sektory ochranné veřejnosti.

V mnoha případech byla chráněná území vytvořena bez patřičné pozornosti a respektu vůči právům původních, kočovných a místních obyvatel, zvláště jejich právům k půdě, teritoriím a zdrojům a jejich právu svobodně se vyjádřit k aktivitám, které na ně mají dopad. Domorodé národy byly často vyháněny z chráněných území vytvořených na jejich teritoriích, čímž byl narušen jejich vztah k vlastní půdě a podkopána jejich kulturní identita. Domorodé obyvatelstvo a místní komunity skutečně často nesly náklady a získaly málo přínosů z chráněných území. Při vědomí, že bylo vykonáno a dodnes se děje mnoho chyb, a s přáním přispět k cíli Mezinárodní dekády Světových domorodých národů OSN končící v roce 2004, věříme, že existuje bezodkladná potřeba znovu zvážit moudrost a efektivitu politik mající dopad na domorodé národy a místní komunity.

Klíčový cíl 8: všechna existující a budoucí chráněná území mají být spravována a ustavována v plném souladu s právy domorodých národů, kočovných národů a místních komunit.

Klíčový cíl 9: chráněná území mají ve svém vedení zástupce vybrané domorodými národy a místními komunitami v míře odpovídající jejich právům a zájmům.

Klíčový cíl 10: vytvořit a do roku 2010 uvést do praxe participativní mechanismy restituce tradičních území a teritorií domorodých národů, které byly začleněny do chráněných území bez jejich svobodného a informovaného souhlasu.

Mezinárodní akce

- 7. Konference stran CBD zajistí implementaci ducha a záměru článků 8j, 10c a souvisejících ustanovení CBD a spolupracuje s domorodými národy a místními komunitami na další artikulaci různých komponent těchto ustanovení;
- Příslušné orgány, včetně orgánů OSN, zástupců původních a kočovných národů a IUCN ustaví mezinárodní mechanismus, jako je „Komise pravdy a usmíření“ s cílem osvětlit spory, napravit nespravedlnosti a podpořit usmíření a spolupráci mezi původními a kočovnými národy a chráněnými územími;
- Stálé Fórum pro otázky domorodého obyvatelstva bude konat ve smyslu svého doporučení Světovému kongresu o chráněných územích vydaném v květnu 2003 (E/C.19/2003/22);
- Global Environmental Facility skupiny Světové banky zajistí, aby navržená revidovaná politika ve vztahu k domorodým národům (návrh OP 4.10) byla plně v souladu s právy původních národů a aby ochranná opatření financovaná z jejich zdrojů, včetně kompenzačních ekologických opatření v rámci Politiky kriticky důležitých stanovišť, respektovala práva domorodých národů a místních komunit;
- ZAJISTIT aby kočovné původní národy měly jistá a plná práva podílet se na managementu a samy jej vykonávat na své půdě, aby mohly získávat spravedlivé výnosy z užívání přírodních zdrojů, včetně eko-turismu a aby jejich zvykové právo bylo respektováno a uznáno v mezinárodním právu;
- UZNAT kolektivní a zvyková práva kočovných komunit a respektovat integritu systémů využívání zdrojů kočovných původních národů;
- UZNAT komunitní chráněná území kočovných původních národů jako typ chráněných území a stavět na jejich tradičních a vyvíjejících se institucích a zvykových normách;
- PROSAZOVAT politiky s cílem umožnit v přeshraničních chráněných územích původním a kočovným národům, které tyto oblasti tradičně obývaly a užívaly, přeshraniční migraci a obchod; a
- NALÉHAVĚ VYZVAT vlády, aby schválily Koncept deklarace práv domorodých národů OSN, jak byla přijata v roce 1994 stávající Podkomisí pro podporu a ochranu lidských práv OSN a ratifikovaly a účinně zavedly do praxe Úmluvu 169 ILO týkající se Původních a kmenových národů v nezávislých zemích, kde si to příslušní lidé přejí.

¹⁾ Pod pojmem kočovné původní národy (tj. nomádi, pastoralisté, kočovní zemědělci a lovci a sběrači) rozumíme část původního obyvatelstva, jehož obživa je závislá na rozsáhlém společném majetku, využití přírodních zdrojů a jehož mobilita je managementová strategie udržitelného využití přírodních zdrojů a jejich ochranu a zároveň významným zdrojem kulturní identity.

Národní a lokální akce

- Dosáhnout uznání zvykových a jiných práv domorodých národů a místních komunit k vlastní půdě, teritoriím a přírodním zdrojům.
- Oficiálně uznat přínos a statut komunitních chráněných území a příbuzných typů ochrany a managementu přírodních zdrojů a chráněných území vlastněných, ustavených a spravovaných domorodými národy v rámci managementových kategorií chráněných území IUCN.
- Provést revizi všech stávajících zákonů a politik v oblasti ochrany přírody, které mají dopad na domorodé národy a zajistit, aby všechny strany koordinovaně pracovaly na dosažení efektivního zapojení a účasti původního a kočovného obyvatelstva a místních komunit.
- Přijmout a uvést do praxe zákony a politiky týkající se kontroly domorodých národů a místních komunit nad svými posvátnými místy, s jejich plnou a efektivní účastí
- Uznat význam kočování jako důležitého systému obživy a tradičního životního stylu významného pro ochranu přírody v oblastech, kde kočovné původní národy tradičně žily
- Chránit a obnovit celistvost tradičních území kočovných domorodých národů, včetně migračních tras;
- Vytvořit programy na posílení schopnosti místních komunit, původního a kočovného obyvatelstva účinně se zapojit do ochrany a managementu chráněných území.
- **PŘIJMOUT** a podporovat přístupy založené na adaptivním managementu, které uznávají závislost kočovných původních národů na společných zdrojích a stavějí na jejich mobilitě a odlišných životních stylech, způsobech obživy, užívacích a nájemních právech, zvykovém právu a dynamicky se měnícím rozsahu užívané půdy;
- **PŘIZPŮSOBIT** management chráněných území a komunitních chráněných území zvláštním potřebám kočovných komunit, včetně jejich uživatelských práv, tradičních způsobů obhospodařování, sezónních a dočasných práv, koridorů pohybu a zaměřit se na kočovné využití při dosahování ochrannářských cílů;
- **RESPEKTOVAT**, podporovat a integrovat komplementární využití tradičních znalostí, institucí, zvykového práva a způsobů obhospodařování zdrojů kočovných domorodých národů vedle vědeckých poznatků. Definovat společné ochrannářské cíle. Zajistit, aby rozvoj chráněných území a související zásahy byly hodnoceny na základě místních znalostí a naplňovány prostřednictvím institucí původního kočovného obyvatelstva;
- **UZNAT** a zaručit práva původního kočovného obyvatelstva na restituci své půdy, teritorií a zdrojů jím chráněných a tradičně obývaných a využívaných, které byly začleněny do chráněných území bez jejich svobodného, předchozího a informovaného souhlasu. Kde je to vhodné, mělo by být kočování obnoveno;
- Podporovat dialog mezi kulturami a řešení konfliktů uvnitř a mezi kočovným a nekočovným obyvatelstvem na území chráněných oblastí a v jejich okolí;

Akce správ chráněných území

- Všichni správci chráněných území jsou vyzýváni k přijetí opatření, politik a postupů, které zajišťují plné uznání a respekt vůči právům domorodých národů a místních komunit, zajišťují aby jejich hlasy byly slyšet a byly respektovány v rozhodovacím procesu, zahrnují tradiční znalosti, poznatky a postupy, zajišťují spravedlivé rozdělení přínosů, práv a zodpovědnosti a podporují vzájemně přijatelné pobídkové mechanismy
- Všichni správci chráněných území vytvoří a přijmou mechanismy zajišťující smysluplné zapojení domorodých národů a místních komunit do navrhování a managementu chráněných území.
- Správci chráněných území jsou vyzýváni, aby se svobodným, předchozím a informovaným souhlasem domorodého obyvatelstva a po konzultaci s podílíky, podporovali uznání komunitních chráněných území, chráněných území ve formální společné péči a chráněných území ve vlastnictví a péči domorodých národů.

Konkrétní akce vedené IUCN v oblasti zapojování domorodých národů a místních komunit

Všechny dále uvedené činnosti by měly být prováděny v plném partnerství se zástupci vybranými domorodými národy a místními komunitami:

Akce: vytvořit a distribuovat všem zúčastněným stranám návod a nejlepší postupy pro zapojení domorodých národů a místních komunit v chráněných územích, včetně jejich úlohy při vyhledávání, ustavování a managementu takových území a využití jejich tradičních znalostí. Vedení: WCPA/CEESP TILCEPA

Akce: vytvořit podpůrné mechanismy pro posilování kapacity místních komunit efektivně komunikovat a spolupracovat se správci chráněných území. Vedení: WCPA/CEESP TILCEPA

Akce: poskytovat podporu domorodým národům a místním komunitám a úřadům v oblasti komunitních chráněných území, chráněných území ve společné péči a chráněných území ve vlastnictví a péči domorodých národů. Vedení: WCPA/CEESP TILCEPA

Akce: poskytovat poradenství v oblasti reformy národních zákonů, politik a ochrannářských programů, aby respektovaly práva domorodých národů a místních komunit. Vedení: WCPA – Komise pro environmentální právo/zvykové právo

Akce: posílit školicí organizace a koordinovat školení místních úřadů v oblasti práv domorodých národů a společného managementu chráněných území. WCPA – Pracovní skupina pro odbornou přípravu a chráněná území.

Akce: provést revizi naplňování Rezoluce Světového kongresu o ochraně přírody 1.53 – Domorodé národy a chráněná území a dokumentu Domorodé národy a chráněná území: Principy a návody přijatého IUCN/WCPA/WWF v roce 1999 s plným zapojením osob svobodně vybraných domorodými národy, a kde je to nezbytné, Principy a návody z roku 1999 doplnit. Vedení: WCPA

Akce: IUCN, jeho členové a další důležité subjekty v oblasti ochrany přírody budou spolupracovat se Stálým fórem OSN pro otázky domorodých národů a jeho pracovní skupinou pro právo na svobodný, předchozí a informovaný souhlas. IUCN bude na výročním shromáždění Stálého fóra prezentovat zprávu o pokroku v oblasti naplňování doporučení fóra.

- Posílený závazek uznat znalosti žen o místních ekosystémech, uznat a zvýraznit jejich roli při rozhodování o managementu přírodních zdrojů.
- Zvláštní závazek ke zvýšení kapacity chudých žen, které tvoří většinu chudých obyvatel, zapojit se jako klíčoví podílníci.

Akce: zpracovat a všem stranám distribuovat návody a nejlepší postupy týkající se významu odlišných pohledů mužů a žen z hlediska managementu a ochrany chráněných území. Vedení: WCPA.

Výstup 6: Mladší generace posíleny

Zapojení mladších generací na všech úrovních správy a managementu chráněných území je dosud nedostatečné. Je třeba mladší generace efektivněji zapojit do těchto činností. Podněty od mladších generací pro rozhodování, strategické plánování a programování mají zásadní význam pro udržitelnou budoucnost chráněných území.

Proto naléhavě vyzýváme vlády, nevládní organizace, multilaterální a bilaterální organizace a všechny příslušné orgány, aby zahrnuly podněty a pohledy mladších generací do těchto procesů.

Klíčový cíl 11: Zajistit větší zapojení mladších generací do správy a managementu chráněných území a podniknout kroky k posílení jejich schopnosti rozšířit ochrannářskou obec a aktivně se zapojit.

Mezinárodní akce

- Rozšířit nabídku zdrojů dostupných mladší generaci pro posilování odborné kapacity a zvýšit pobídky pro jejich zapojení, zvláště v rozvojových zemích, budovat širší podporu chráněným územím a ducha partnerství mezi mladší generací a všemi partnery na celosvětové úrovni.
- Mobilizovat zdroje motivující příslušníky mládeže z rozvojových zemí, aby ve svých domovských zemích prováděli výzkum vztahující se k chráněným územím.
- Mobilizovat a zapojovat prominentní a renomované osobnosti, jako jsou patroni IUCN a vyslanci OSN při oslovování politiků a vlivných osob pohybujících se na nejvyšších úrovních a získávání jejich podpory pro národní politiky a legislativu v oblasti chráněných území.

Národní akce

- Všechny vlády je třeba povzbuzovat, aby zahrnuly environmentální vzdělávání jako součást vzdělávacích osnov na všech úrovních vzdělávacího systému
- Všechny vlády musejí posílit finanční zdroje, aby mohly dostatečně podporovat mladší generace v programech zvyšování odbornosti, jako jsou stáže, stipendia, výměnné programy, a instituce vyššího vzdělávání.
- Najít v mladší generaci osobnosti utvářející veřejné mínění a zaměřit se na ně s cílem rychle rozšířit pozitivní sdělení v souvislosti s ochranou chráněných území a zvýšit podporu chráněným územím ze strany mladších generací.

Lokální akce

- Povzbudit zapojení mladších generací do všech oblastí managementu chráněných území.

Konkrétní akce vedené IUCN v oblasti zapojování mladších generací:

Akce: Naléhavě vyzvat předsedy komisí IUCN, aby pod vedením WCPA vytvořili pracovní skupinu pro mezigenerační integraci v rámci IUCN, která během následujících dvou let vytvoří komplexní program na podporu institucí a organizací při zapojování mladších generací a seniorů do procesu rozhodování. Tato pracovní skupina má po deset let monitorovat zapojení těchto skupin obyvatelstva. Vedení: WCPA

Akce: Vytvořit do dvou let program usnadňující začlenění zástupců mladších generací do komisí a poradních orgánů IUCN. Vedení: WCPA

Akce: propagovat a podporovat závazky navýšení zdrojů pro iniciativy na zvyšování odbornosti, jako jsou stáže, stipendia, a výměnné programy jih-jih a sever-sever, regionální školicí centra a instituce vyššího vzdělávání s cílem posílit schopnost mladších generací účastnit se procesů rozhodování. Vedení: WCPA a CEC.

Akce: Ustavit Cenu WCPA v oblasti ochrany přírody pro jednotlivce a instituce, kteří významně přispěli k rozvoji chráněných území.

Akce: Naléhavě vyzvat vlády, aby zahrnuly environmentální vzdělávání do vzdělávacích osnov na všech úrovních vzdělávacího systému. Vedení WCPA CEC.

Výstup 7: Dosaženo podstatně vyšší úrovně podpory chráněným územím ze strany ostatních partnerů

Různé partnerské skupiny by měly definovat a navzájem uznat rozdílné cíle v oblasti ochrany chráněných území. To by mělo vyústit v rozvoj mnoha partnerských vztahů. Do bu-

doucna by se aktivity měly zaměřit na posilování povědomí a porozumění pro hodnotu chráněných území samých o sobě a z hlediska přínosů pro domorodé národy, místní komunity a občanskou společnost. Měla by být důkladněji prozkoumána a propagována úloha chráněných území při poskytování ekologických statků a služeb, například čisté vody, pastvy, obnovy populací pobřežních a mořských druhů (včetně druhů komerčně významných) nebo zachycení půdních a vzdušných polutantů. Musí být uznány výraznější vazby mezi chráněnými územími a kulturním dědictvím komunit a společnosti, včetně posvátných a duchovních aspektů těchto území. Je třeba se věnovat rovněž způsobům jakým mohou chráněná území přispět k dosažení udržitelného rozvoje a ochrany biodiverzity.

Řada chudých venkovských komunit žije uvnitř a v okolí chráněných území, zasahuje do teritorií domorodých národů a má minimální přístup ke zdravotním, vzdělávacím a jiným službám. Tyto komunity často nesou náklady spojené s pohybem chráněných druhů mimo hranice chráněných území a tato území je negativně ovlivňují. Místní udržitelný rozvoj se musí rozvíjet ruku v ruce s efektivnějšími způsoby managementu chráněných území. Měly by být vytvářeny pracovní příležitosti v oblasti udržitelného využití přírodních zdrojů, jako je cestovní ruch šetrný k životnímu prostředí, udržitelný pobřežní rybolov a vodní hospodářství. Je třeba vidět, že odstranění stavu, kdy veškeré náklady nesou domorodé národy a místní komunity, zatímco přínosy se projevují na národní a mezinárodní úrovni, vyžaduje vyvážení peněžních toků. Je životní nutností, aby orgány chráněných území a jejich personál zapojovaly všechny věkové skupiny, včetně dětí a mládeže, muže i ženy, příslušníky domorodých národů a všechny etnické skupiny ve společnosti. Novým příkazem dne musí být otevřený přístup pro všechny. Měl by se dále rozvíjet dobrovolnický sektor a výrazněji se zapojit do propagace přínosů, které chráněná území přinášejí komunitám a jednotlivcům uvnitř i vně hranic těchto oblastí.

Počty návštěvníků chráněných území stoupají a turistická poptávka pravděpodobně dále vzroste. Bude důležité zúročit mnoho přínosů chráněných území – zdroj financí, zvýšení pochopení a povědomí o nejdůležitějších místech na planetě a kulturních hodnotách hostitelských komunit, zvýšení povědomí místních komunit o místních hodnotách – a také omezit škody na prostředí a náklady.

Klíčový cíl 12: získat podporu od všech hlavních podílníků

Mezinárodní akce

- Globální úmluvy a kongresy s cílem zajistit, aby se všechny zainteresované a dotčené strany v chráněných územích aktivně zapojily do vytváření nové agendy pro chráněná území. To by se mělo týkat i skupin majících zájem na využívání přírodních zdrojů.
- Vytvořit mezinárodní síť školicích organizací zapojených do posilování kapacity v rámci pracovního programu CBD pro chráněná území.

Národní a lokální akce

- Národní vlády a decentralizované orgány provedou revizi všech politik ovlivňujících chráněná území a učiní změny s cílem harmonizovat ekonomické a sociální politiky s posláním chráněných území. Politiky a činnosti, které poškozují nebo pravděpodobně poškodí chráněná území, by měly být zakázány.
- Podporovat strategické hodnocení dopadu na životní prostředí a multikriteriální analýzy jako nástroje pro stanovení optimálních možností využití území a zaměření programů.
- Národní vlády a decentralizované orgány v rámci svých plánovacích rámců a akčních programů vytvoří programy pro chráněná území na pomoc zmírňování chudoby (v nejširším významu tohoto slova), k prevenci přírodních katastrof a k změně vzorců produkce a spotřeby na udržitelnější základ. Chráněná území by měly využívat jako místa pro ochranu a management přírodních zdrojů pro společenský a ekonomický rozvoj. To by se mělo v první řadě týkat orgánů zodpovědných za chráněná území, vodu, energii, lesnictví, zemědělství, rybolov, těžbu a cestovní ruch.
- Národní vlády a místní úřady v rámci podpory ochrany přírody na komunitní bázi vymezí a uznají teritoria domorodých národů.
- Národní vlády a decentralizované orgány vytvoří a tam, kde existují, zlepší ekonomické nástroje k dosažení udržitelných výnosů z využití chráněných území.
- Národní vlády a decentralizované orgány zavedou do svých metodik ekonomického hodnocení metody (včetně oportunitních nákladů) ke zhodnocení celkového přínosu chráněných území pro hospodářství, společenské blaho a poskytování zboží a služeb životního prostředí.
- Národní vlády a decentralizované orgány zavedou pobídkové a regulační režimy ke zlepšení managementu chráněných území. Měly by být vytvořeny a zavedeny mechanismy pozitivní motivace pro zachování a zvýšení biodiverzity, kulturní a krajinné pestrosti chráněných území. Strategické rozvojové iniciativy na úrovni menších regionů a povodí by měly obsahovat pobídky pro péči o chráněná území v rámci programů udržitelného rozvoje.
- Národní vlády zajistí, aby celostátní plány respektovaly roli a hodnotu chráněných území a ekonomické a společenské škody způsobené špatnými nebo nedostačujícími rozhodnutími, která se týkají chráněných území.
- Vytvořit ekonomické motivační mechanismy pro podíl níky existenčně závislé na chráněných územích.

Akce správ chráněných území

- Zavést do praxe akční programy vytvořené správami chráněných území ve spolupráci s odpovídajícími partnery zaměřené na politiky a další rozhodující činitele, včetně jejich poradců, podnikatelské, společenské a kulturní skupiny s cílem zvýšit jejich povědomí o poslání, hodnotách a přínosech chráněných území, a zároveň zajistit rozvoj dalších programů, které účinně zapojí bu-

doucí vůdčí osobnosti ze všech partnerských skupin do rozhodovacích procesů. Tyto akční programy je třeba rozvíjet v lokálním a regionálním kontextu a zajistit integraci chráněných území jako společného kapitálu do ekonomických a sociálních programů.

- Rozvíjet partnerské vztahy s podnikatelskou sférou a jinými podílíky s cílem zajistit, aby chráněná území byla začleněna do základů regionálních a národních programů udržitelného rozvoje.
- Jasně sdělovat ostatním podílíkům a rozhodujícím činitelům, jaké jsou klíčové priority chráněných území a objasňovat důvody, proč tomu tak je.
- Zahrnout klíčové podílíky, včetně spotřebitelů, do procesů konzultací při definování a upřesňování dlouhodobých a krátkodobých cílů a plánů pro chráněná území a pro jejich naplňování v praxi.
- Stanovit celkové společenské náklady nevhodné ochrany a managementu chráněných území, především ve vztahu k systémům podporujícím život na Zemi, které pro společnost zajišťují.
- Naslouchat a uznat existenci sociálních, ekonomických a politických problémů, které chráněná území mohou způsobit, jako první krok při budování aliancí.
- Rozvíjet partnerské vztahy s místními komunitami a dobrovolnickými organizacemi s cílem podpořit rozvoj programů zapojení dobrovolníků v ochraně přírody.
- Definovat strategie a návrhy činnosti chráněných území při zmírňování následků katastrof, jako jsou záplavy a sucha, vytváření pracovních příležitostí a zdrojů příjmů pro oblast, stimulovat udržitelné využití obnovitelných zdrojů a posilovat domorodé národy a místní komunity, aby přispívaly k ochraně přírody a udržitelnému životu prostřednictvím komunitních chráněných území, území ve společné péči a ostatních mechanismů zapojení veřejnosti.
- Rozvinout programy na vytvoření trhů s produkty a službami, které poskytují chráněná území.

Konkrétní akce vedené IUCN v oblasti zvyšování povědomí o přínosech chráněných území:

Akce: Vytvořit a poskytnout v mnoha jazycích jasné vysvětlení rolí a přínosů chráněných území pro společnost. Vedení: Program IUCN pro chráněná území

Akce: Sestavit a distribuovat metodiku finančního zhodnocení přínosů chráněných území. Vedení: Poradce IUCN pro Ekonomiku a Životní prostředí

Akce: Vytvořit návrhy dohod a shodnout se s klíčovými mezinárodními podílíky na roli chráněných území a aktivním zapojení těchto skupin při jejich trvalé ochraně s plnou a efektivní účastí domorodých národů a místních komunit. Prioritně by měla být řešena oblast cestovního ruchu, lesního hospodaření, těžby, energetiky, rybolovu a zemědělství. Vedení: Generální ředitel IUCN, Rada IUCN, Předseda komise WCPA a Předseda CEESP.

Konkrétní akce vedené IUCN v oblasti politiky, pobídek a regulace

Akce: sesbírat a distribuovat příklady účinných a nedostačujících politik, pobídek a regulace činností majících dopad na chráněná území. Vedení: WCPA Téma globální změny

Akce: vytvořit akční plány k maximalizaci pozitivních a minimalizaci negativních dopadů dotací, způsobů využití území a dalších hospodářských aktivit na chráněná území: Vedení: Regionální kanceláře IUCN a WCPA Regiony.

Konkrétní akce vedené IUCN v oblasti řešení konfliktů

Akce: poskytovat rady, vedení a školení v oblasti využití postupů řešení problémů. Vedení: WCPA Téma Rovnost a lidé

Konkrétní akce vedené IUCN v oblasti poradenství

Akce: ujmout se vedení při vytváření sítě dobrovolnických agentur a organizací na podporu aktivních dobrovolnických programů. Vedení IUCN CEESP.

Akce: Rozvinout vztahy s rybářskými podniky a jejich managementem s cílem podpořit MPAs v pobřežních a regionálních vodách a na otevřeném moři. Vedení: WCPA Pracovní skupina pro otevřená moře

Konkrétní akce vedené IUCN v oblasti posilování kapacit

Akce: vytvořit seznam všech institucí na světě, které se zaměřují na školení a posilování kapacit v oblasti managementu chráněných území.

Výstup 8: Zavedeny zlepšené formy řízení uznávající jak tradiční formy tak nové přístupy, které mohou být pro ochranu přírody velkým přínosem

Řízení je otázkou vedení a sdílení moci, víze a závazků, je otázkou naší vůle uvažovat za hranice toho, kde se nacházíme a toho, kde se chceme dostat. K tomu, abychom dosáhli kvalitního řízení, nám mohou pomoci instituce a rámce. Řízení je otázkou výkonnosti těchto institucí v porovnání s mandátem, za nějž nesou zodpovědnost. A řízení je otázkou vztahů mezi těmito institucemi, komunitami a zájmy a jejich zodpovědností vůči společnosti. Z těchto hledisek je řízení ústředním prvkem ochrany chráněných území po celém světě a je základem pro zajištění, aby budoucí i tyto generace byly kvalitně obslouženy. Základem řízení je soubor principů reprezentující to, co by mnozí popsali jako základní lidské hodnoty. Ty obsahují prvky otevřenosti, rovných

příležitostí podílet se na rozhodování a smysluplné zapojení všech, kdo jsou dotčeni – pozitivně či negativně – chráněnými územími. Součástí jsou také institucionální hodnoty transparentnosti, vedení, výkonnosti a zodpovědnosti.

Řídící instituce, včetně státních, společně řízených, soukromých, dobročinných a komunitních struktur, se neustále vyvíjejí a kvalita a konzistentnost řízení je ve světě velmi různorodá. Z těchto důvodů existuje silný tlak na zlepšení při aplikaci hodnot, na vytvoření efektivních mechanismů k začlenění místních názorů a tradic, na vytvoření pojištění a kontrolních mechanismů v decentralizovaných strukturách, na vyžadování vyšší zodpovědnosti a odstranění zneužívání, které se může objevovat a objevuje jak v nejpropracovanějších institucích tak v institucích nově se objevujících. Náš směr bude v příštím desetiletí určovat posilování řízení chráněných území a soustředíme se na vytvoření a sdílení společné vize, poskytnutí mechanismů pro sledování pokroku a posilování kapacity podporovat změny k lepšímu.

Klíčový cíl 13: zavést ve všech zemích efektivní systémy řízení

Mezinárodní akce

- Podporovat zavádění pěti principů dobrého řízení (legitimita a hlas, výkonnost, zodpovědnost, spravedlnost a vedení) ve všech chráněných územích. Poskytnout nástroje kolektivního hodnocení řízení a podporovat jejich využití při naplňování úmluv jako je Úmluva o Světovém dědictví, Ramsarská úmluva a CBD, v jednotlivých chráněných územích a jejich soustavách.
- Podporovat, aby Světové centrum monitoringu ochrany přírody UNEP sbíralo a udržovalo údaje o pluralitě typů řízení chráněných území, které dosahují pozitivních ochranných výstupů a především o v současnosti ohrožených komunitních chráněných územích
- Podporovat srovnávací analýzu různých modelů řízení, posuzující jejich efektivitu za podobných podmínek a hrozeb, hodnotící jak si různé modely vedou z hlediska principů „dobrého řízení“.
- Podporovat regionální dohody a řídicí struktury na podporu přeshraničních chráněných území a managementu přeshraničních zdrojů, na nichž chráněná území závisí, jako jsou povodí.

Národní akce

- Dosáhnout širokého konsensu v otázce principů „dobrého řízení“, které odpovídají kontextu chráněných území, zejména prostřednictvím postupů kolektivního hodnocení za účasti příslušných podílníků a využít tyto principy při řešení problémů stojících před chráněnými územími v 21. století.
- Podporovat posilování kapacit institucí a personálu chráněných území a širší společnosti ve směru zlepšení pochopení a využití principů dobrého řízení způsobem, který odpovídá konkrétnímu prostředí.
- Posilovat kapacitu ustavit a podporovat pluralitu typů řízení chráněných území, včetně vytvoření základního

školení a obnovovacích kursů pro správce přírodních zdrojů, podporující výměnné pobyty na národní a mezinárodní úrovni a povzbuzující společné vzdělávací iniciativy.

- Podporovat struktury plánování a managementu, které mohou zlepšit interakci mezi chráněnými územími a jejich okolím, například sladkovodními toky nebo lesními nárazníkovými zónami.

Lokální akce

- Podporovat podmínky a zajišťovat prostředky pro efektivní zapojení domorodých národů, místních komunit a ostatních místních podílníků do ochrany přírody. Pozornost by se měla zaměřit na posilování kapacity komunit efektivně se zapojit – pokud je zajištěna legitimita a transparentnost – a chopit se vedení tam, kde je to vhodné.
- Podporovat lokální výzkum v otázce plurality modelů řízení chráněných území.
- Zapojit orgány chráněných území a další klíčové podílníky do hodnocení řídicích mechanismů a jejich zlepšení.

Konkrétní akce vedené IUCN

Akce: Vytvořit průřezovou pracovní skupinu pro řízení chráněných území se zastoupením WCPA, CEESP a CEL a s podporou Sekretariátu, zaměřenou na sběr, syntézu a výměnu zkušeností v této oblasti. Vedení: navržená Pracovní skupina WCPA/CEESP/CEL pro řízení chráněných území.

Akce: Přidat do Seznamu managementových kategorií IUCN rozměr řízení, který by odrážel pluralitu typů řízení chráněných území. Vedení: WCPA Téma kapacity managementu

Akce: Podporovat sestavení charty dobrého řízení chráněných území k podání na Světový kongres ochrany přírody IUCN v roce 2004. Vedení: navržená Pracovní skupina WCPA/CEESP/CEL pro řízení chráněných území.

Výstup 9: Zajištěn podstatně větší objem zdrojů pro fungování chráněných území odpovídající jejich hodnotám a potřebám

Poslední desetiletí bylo v mnoha zemích svědkem pouze mírného nárůstu zdrojů pro fungování chráněných území. Současně ale došlo k masivnímu zvýšení jejich počtu a rozlohy, stejně jako složitosti otázek, které odpovědné orgány musejí řešit. Celkově jsou ve většině zemí dostupné zdroje nedostatečné pro efektivní ochranu přírody a rozvoj chráněných území a neodpovídají škále ekologických, sociálních a ekonomických přínosů, které chráněná území společnosti poskytují. Vlády by měly uznat širší sociální, ekonomické a ekologické přínosy chráněných území ve svých rozhodnutích týkajících se jejich financování. Vyv-

stává naléhavá potřeba nových inovačních přístupů a aktivit v oblasti soukromého financování chráněných území stejně jako posílení podpory z tradičních zdrojů v rámci veřejných financí, ochrannářsky zaměřených dobročinných organizací a soukromého sektoru. Schválené mechanismy financování pro naplňování Úmluvy o biologické rozmanitosti, především GEF, a Úmluvy o ochraně světového dědictví by měly být posíleny s cílem dosáhnout podstatného omezení tempa úbytku biodiverzity do roku 2010, cíle vytyčeného na WSSD. Měly by být rovněž uvolněny prostředky pro zajištění toho, aby chráněná území měla plány přizpůsobení klimatickým změnám, včetně zdrojů nutných pro přizpůsobení přírody a lidí.

Existují významné problémy při vytvoření efektivních finančních pobídek pro chráněná území aniž by byly ohroženy jejich klíčové hodnoty. Vytváření zdrojů příjmů prostřednictvím udržitelného využití přírodních zdrojů nabízí příležitosti, jako například další rozvoj cestovního ruchu šetrného k prostředí. Avšak úplný přínos chráněných území je jen zřídka uznán a příslušná rovnováha mezi náklady a přínosy není jasně zřetelná. Dnes existuje naléhavá potřeba nalézt různé a inovační způsoby jak zajistit efektivní rozdělování zdrojů a zlepšit finanční udržitelnost stávajících chráněných území, stejně jako nově ustavených.

Klíčový cíl 14: zajistit dostatečné zdroje pro zjišťování, vyčíslování a financování opakovaných provozních nákladů světově reprezentativní soustavy chráněných území do roku 2010.

Mezinárodní akce

- Pro definování a plánování finančních potřeb spojených s ochranou a managementem chráněných území by měly být využívány nejlepší dostupné informace a jednotný rámec.
- Od roku 2006 by dohody uzavřené mezi státy v rámci Úmluvy o ochraně biologické pestrosti a Světového summitu o udržitelném rozvoji měly být uvedeny v život zajištěním podstatných nových a dodatečných zdrojů z průmyslových zemí pro rozvojové země s cílem přispět k ochraně a managementu efektivní globální sítě chráněných území, která zahrnuje klíčové světové suchozemské, sladkovodní a mořské biomy vynikající univerzální hodnoty ze seznamu Světového dědictví. Do roku 2010 by měly být k dispozici zdroje pro definované potřeby.
- Podpořit cíle managementových plánů Úmluvy zapojením místních odborníků do managementových aktivit, vytvořit partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem a komunitami pro zlepšení situace komunit žijících uvnitř a v okolí chráněných území.
- Soukromý sektor a organizace těžící ze služeb ekosystémů zajišťovaných chráněnými územími by měly být motivovány, aby podporovaly management chráněných území prostřednictvím GEF a dalších finančních mechanismů.

- Větší pozornost by měla být věnována zvýšení efektivity využívání finančních prostředků chráněných území pomocí zlepšení tvorby rozpočtu, finančního plánování a využití inovačních nástrojů, jako jsou věcná břemena ve prospěch ochrany přírody, přímé stimulační platby, odpočty od daní a další tržní pobídky.

Regionální akce

- Vlády by měly přistoupit k posílení existujících nástrojů a podpořit nové regionální nástroje, které přispějí k zlepšenému financování, které zajišťuje efektivní, účinný a spravedlivý management chráněných území v regionu.

Národní akce

- Vlády a soukromý sektor by měly do roku 2005 přijmout řádná pravidla a postupy pro stanovení finančních potřeb projektů a chybějících prostředků pro fungování soustav chráněných území, včetně Světového dědictví. Tyto odhady by měly být základem dohody o národních a globálních cílech v oblasti posílení financování.
- Na základě těchto odhadů by vlády měly do roku 2006 přijmout národní plány udržitelného financování na podporu národních soustav chráněných území a začít je naplňovat, včetně nezbytných regulativních, legislativních, koncepčních, institucionálních a jiných opatření.
- Vlády by měly na národní i lokální úrovni pravidelně vyhodnocovat celkové přínosy, které chráněná území vytvářejí na různých úrovních (místní, národní, celosvětové) a odpovídajícím způsobem posílit své závazky vůči jejich financování.
- Pracovní partnerství vlád a soukromého sektoru by mělo být využito pro zajištění nového a posíleného financování sítě chráněných území.
- Řada nástrojů, jako jsou daně, obchodovatelné či tržní permity a výnosové listy, které znevýhodňují aktivity poškozující přírodní zdroje, by měla být využita pro tvorbu finančních zdrojů pro chráněná území a zajištění přínosů pro tato území a jejich obyvatelstvo.
- Tam, kde je to vhodné, by vlády měly zvážit možnost regulovaného komerčního využití produktů získaných z chráněných území s cílem zvýšit příjmy, za podmínky, že takové využívání zdrojů je udržitelné z hlediska životního prostředí.
- Vlády by měly rozdělit toky financí z chráněných území tak, aby se zlepšil jejich management a posílit tyto toky dle potřeby v návaznosti na vnitřní hodnoty těchto území pro společnost.
- Měly by být rozvíjeny zdroje příjmů chráněných území z rostoucího seznamu poskytovaných statků a služeb, jako jsou vodní zdroje pro zásobování vodou, genetické zdroje pro farmaceutické využití a kosmetiku, chráněné pohledy a možnost pozorování tzv. charismatické biodiverzity návštěvníky, ekologicky šetrné zemědělství a lesnictví, cestovní ruch a rekreace. Zvláštní pozornost by měla být věnována platbám za ekologické služby, které tradičně spadaly mimo tržní rámec.

- Měly by být rozvíjeny dohody mezi veřejnou správou a chráněnými územími, které by uznaly celkový sociální a ekonomický přínos chráněných území při omezování chudoby a vytváření bohatství.
- Vlády by měly v souladu se zjištěným nedostatkem financí přistoupit do roku 2006 a čtvrtého příspěvku do GEF k podstatnému zvýšení financování chráněných území a ochrany přírody v rozvojovém světě.

Lokální akce

- Všeude, kde je to vhodné, by měly být rozvíjeny partnerské vztahy mezi správami chráněných území a organizacemi z podnikatelského sektoru s cílem vytvořit diverzifikované zdroje pro management chráněných území.
- V rámci nekonvenčních kombinací finančních a jiných ekonomických mechanismů na podporu ochrany přírody a omezení chudoby by měly být zváženy možnosti tvorby zdrojů prostřednictvím vytváření malých podniků a pracovních příležitostí spojených s managementem chráněných území (např. parataxonomové, poskytovatelé ekoturistických služeb, průvodci a další služby pro návštěvníky, sběratelé tradičních poznatků apod.) a plateb spojených se zlepšováním stavu chráněných území.
- Měla by být věnována pozornost tomu, aby komerční uživatelé chráněných území platili na základě skutečných nákladů spojených s jejich činnostmi, včetně plných nákladů na dlouhodobou ochranu přírody v oblasti.

Konkrétní akce vedené IUCN s cílem posílit zdroje chráněných území

Akce: poskytnout podpůrné materiály těm, kdo prosazují posílení zdrojů na základě přínosů a ochrannářské hodnoty chráněných území. Vedení: WCPA Pracovní skupina pro financování

Akce: vytvořit a podporovat propracované a přesvědčivé návrhy nových mezinárodních a regionálních finančních programů, podstatně posilujících stávající zdroje, zaměřených zejména na finance z institucí a podnikatelských subjektů rozvinutých zemí pro chráněná území v rozvojových zemích. Vedení: WCPA Pracovní skupina pro financování

Akce: poskytnout návody na nejlepší používané fiskální a regulační nástroje na zmírňování škod na životním prostředí a podporu zodpovědných soukromých investic do chráněných území. Vedení: WCPA Pracovní skupina pro financování

Akce: poskytnout návody v oblasti programů zpoplatňování uživatelů chráněných území, včetně programů využitelných v případě společných mořských zdrojů. Vedení: WCPA Pracovní skupina pro financování

Akce: poskytnout návody, školicí materiály, případové studie a další podporu snahám zhodnotit celkové náklady a přínosy chráněných území. Pozornost by měla být věnována rovněž rozdělení nákladů a přínosů mezi různé skupiny se zvláštním zřetelem k negativním dopadům na chudé obyvatelstvo a zmírňování konfliktů mezi člověkem a živou přírodou. Vedení: WCPA Pracovní skupina pro financování

Akce: poskytnout radu v oblasti využití partnerství mezi soukromým a veřejným sektorem. Vedení: WCPA Pracovní skupina pro financování

Akce: pracovat s odborníky v terénu při poskytování návodů v oblasti nejlepších postupů přesného zhodnocení a odhadu finančních potřeb pro provoz soustav chráněných území. Vedení: WCPA Pracovní skupina pro financování

Akce: podporovat a poskytovat pomoc při podnikatelském plánování v rámci chráněných území. Vedení: WCPA Pracovní skupina pro financování

Akce: podpořit existující snahy o posílení kapacit správců chráněných území založených na vedení, dovednostech a schopnostech v oblasti managementu chráněných území. Vedení: WCPA Pracovní skupina pro financování

Akce: v kontextu průběžného vyhodnocování dopadů volného světového obchodu na životní prostředí zhodnotit dopad obchodních politik na chráněná území. Vedení: WCPA Pracovní skupina pro financování

Akce: pomoci při vytvoření zdrojů a inovačních mechanismů k realizaci programů přispívajících k uznání práv domorodých národů a místních komunit. Vedení: WCPA Pracovní skupina pro financování

Výstup 10: zlepšená komunikace a osvětlování role a přínosů chráněných území

Základní podmínkou pro další rozvoj chráněných území je úspěšná komunikace přínosů těchto území. Oboustranná komunikace a zapojení podílníků do procesů rozhodování může pomoci lidem spojeným s chráněnými územími pochopit názory, problémy a potřeby podílníků a zapojit místní komunitu do aktivní ochrany přírody. Je třeba vytvořit komunikační strategie s cílem získat pro chráněná území širokou podporu ve všech sektorech a posílit vztahy s médii. Komunikační aktivity by měly podporovat dosažení managementových cílů chráněných území.

Konkrétní akce vedené IUCN v oblasti komunikace o chráněných územích

Akce: zprostředkovat přístup ke znalostem prostřednictvím expertů a sítí IUCN. Vedení: IUCN Program výchovy a komunikace.

Akce: předávat všem partnerským skupinám získané poznatky pozitivní i negativní. Vedení: Komise IUCN pro výchovu a komunikaci.

Akce: přeložit odborné a technické termíny do běžně používaného jazyka. Vedení: Program IUCN pro chráněná území.

Akce: poskytnout návody, nástroje a školení pro posílení kapacity chráněných území účinně se zapojit do strategické participativní komunikace. Vedení: Komise IUCN pro výchovu a komunikaci.

Akce: vytvořit programy pro participativní multimediální komunikaci s cílem zapojit klíčové podílníky do podpory chráněných území, zejména v oblasti:

- Osvětových programů pro rozhodující činitele na klíčových politických a administrativních postech na místní a národní úrovni
- Osvětových programů pro městskou populaci zaměřených na roli, kterou lidé z měst mohou sehrát při zvyšování podpory pro chráněná území
- Osvětových programů na místní úrovni zaměřených kromě jiných skupin také na ženy, děti a mládež, etnické a znevýhodněné skupiny

Vedení: Správci chráněných území a nevládní neziskové organizace

Akce: vytvořit osvětové programy s rozhodujícími činiteli v klíčových politických a administrativních pozicích na místní, národní i mezinárodní úrovni, členy IUCN a partnerskými subjekty. Vedení: IUCN Program výchovy a komunikace

Akce: formulovat a naplňovat zvláštní plán komunikace beroucí do úvahy pohled domorodých národů, různost kultur a jazyků. IUCN Program výchovy a komunikace.

Akce: naplňovat zvláštní plán komunikace v jazycích domorodých národů s důrazem na nekonvenční média. Vedení IUCN Program výchovy a komunikace/TILCEPA

Akce: integrovat systémy znalostí a vzdělávání domorodých národů v osvětových a vzdělávacích aktivitách zaměřených na přírodní, kulturní a duchovní hodnoty chráněných území.

Naplňování Akčního plánu

Tento Akční plán vyžaduje efektivní naplňování v praxi jinak úsilí, které jsme vynaložili na V. světovém kongresu o chráněných územích přijde vniveč. Plán se především neobejde bez podpory členů IUCN, proto se musí stát předmětem diskusí a schválení na Světovém kongresu ochrany přírody v roce 2004, který jako jediný má formální mandát členů IUCN.

Naplňování Akčního plánu se rovněž neobejde bez aktivní spolupráce a účasti mnoha partnerů, jinak Durbanská výzva a jednotlivé Výstupy a Klíčové cíle stanovené v tomto plánu zůstanou jen na papíře. Mezi klíčové partnery patří:

- Na mezinárodní úrovni UNEP, UNDP, UNESCO, CBD, GEF, World Tourism Organization a také hlavní partneři IUCN, včetně WWF, TNC, CI a Birdlife, dále domorodé národy a místní komunity a jejich reprezentativní organizace.
- Na regionální úrovni řada regionálních programů a regionálních partnerských organizací jako jsou Peace Parks in Africa, Evropská unie, Central American Council on Protected Areas a nově vytvořená síť RIPANAP v Latinské Americe, Portugalsku a Španělsku a dále domorodé národy a místní komunity a jejich reprezentativní organizace.
- Na národní úrovni mnoho ministerstev a agentur, které zahrnují všechny sektory hospodářství, podílníky využívající vodní zdroje a půdu. Navíc bude třeba zapojit mnoho dobročinných organizací a soukromých subjektů vytvořených na ochranu krajiny a biodiverzity a dalších vytvořených k udržitelnému využívání těchto zdrojů, stejně jako domorodé národy a místní komunity a jejich reprezentativní organizace.
- Na místní úrovni bude třeba zapojit mnoho formálně organizovaných i neformálních skupin reprezentujících řadu různých zájmů v chráněných územích, zejména domorodé národy a místní komunity jako držitele práv a jejich reprezentativní organizace.

Konečně je třeba vytvořit společný mechanismus pro monitoring a vyhodnocování Durbanské výzvy, Akčního plánu a Doporučení.

Zbývá mnoho problémů, o nichž jsme diskutovali. Dialog musí pokračovat, abychom se dokázali shodnout na řešení a aby realizace našich kroků měla podporu všech partnerských skupin.

DURBANSKÁ VÝZVA

V. světový kongres IUCN o chráněných územích, Durban, Jihoafrická republika, 8. – 17. září 2003

Náš celosvětový závazek vůči lidem a chráněným územím

My, 3000 účastníků V. světového kongresu IUCN o chráněných územích, oslavujeme, vyslovujeme obavy a vyzýváme k neodkladným akcím ve prospěch chráněných území. Vydáváme svědectví o těchto místech, která jsou nejinspirativnější a nejduchovnější, nejkritičtější pro přežití druhů a ekosystémů, nejdůležitější pro zajištění potravy, vzduchu a vody, nejnezbytnější pro stabilizaci klimatu, unikátní svým kulturním a přírodním dědictvím, a proto si nejvíce zaslouhují zvláštní péči lidstva. Vyzýváme k akcím ve prospěch chráněných území, aby jejich hodnoty mohly být zachovány a spravedlivě sdíleny.

Kdo jsme

Jsme shromážděním správců přírodních zdrojů, vědců, úředníků a předních představitelů průmyslu. Jsou mezi námi vůdčí osobnosti nevládních organizací – velkých i malých –, mezinárodních organizací a občanských hnutí. Patří k nám původní a kočovné národy a místní komunity. Jsme muži a ženy mladších i starších generací pocházející z hlavních městských center i malých obcí ze 154 zemí. Přinášíme zkušenosti z nejdlehlších výsep divočiny na Zemi i z jejich nejponičenějších oblastí. Přinášíme hlasy bezpočtu znepokojených lidí ze všech koutů světa.

Rychle se měnící svět

Všude kolem vidíme hluboké proměny: změna klimatu, fragmentace krajiny a moří a šíření invazních nepůvodních druhů. Vidíme nárůst populace, globalizace, urbanizace, decentralizace a zvyšující se požadavky na potraviny, vlákna, palivo a vodu. Pozorujeme ztrátu biologické a kulturní pestrosti a kolabující ekosystémy, které slouží jako životní orgány Země. Vidíme 3 000 000 000 lidí žijících v chudobě, sevržených každodenním bojem o přežití. Vidíme měnící se tváře globálních i místních vůdců, kteří jsou příliš často příliš zaměstnaní požadavky společnosti, než aby mohli pečovat o systémy podporující život na Zemi.

Nové paradigma pro chráněná území

V tomto měnícím se světě potřebujeme svěží a inovační přístup k chráněným územím a k jejich roli v kontextu obecnějších ochranných i rozvojových programů. Tento přístup vyžaduje udržování a posílení našich klíčových ochranných cílů a jejich spravedlivé sladění se zájmy všech dotčených osob. Tímto způsobem se posiluje synergie mezi ochranou přírody, udržováním systémů podporujících život na Zemi a udržitelným rozvojem. Chráněná území vnímáme jako základní prostředek k efektivnímu a ekonomickému dosažení této synergie.

Vidíme chráněná území jako poskytovatele přínosů i za jejich hranicemi – za hranicemi na mapách, mezi národy, uvnitř společnosti, mezi muži a ženami a mezi generacemi.

Důvod k oslavě

Slavíme zázrak rozmanitosti přírody a kultur, jež je zdrojem bohatství, moudrosti a znalostí, které umožňují ochranu a udržitelné využívání zdrojů.

Oslavujeme chráněná území jako místa, kde chráníme biologickou rozmanitost – pro její vnitřní hodnotu, pro její hodnotu jako veřejného statku a jako místního zdroje obživy.

Oslavujeme chráněná území jako poskytovatele statků a služeb ekosystémů, jako nenahraditelný zdroj pitné vody, ryb, jako ochranu proti povodním a jako stabilizační prvek proti změně klimatu.

Oslavujeme chráněná území jako útočiště života uprostřed rychlých, možná katastrofických ekologických změn.

Oslavujeme chráněná území pro jejich přínos k omezení chudoby, k ekonomickému rozvoji, k poskytování a udržování obživy lidí.

Oslavujeme chráněná území jako živé učebny – jedinečná místa, kde se lidé mohou vrátit ke svým kořenům, kde se kultura a systémy hodnot a znalostí předávají z generace na generaci.

Oslavujeme chráněná území jako propagátory přátelství a míru, jako společnou půdu pro různé národy, které se podílejí na dynamickém rozvoji přeshraničních parků.

Oslavujeme jeden z největších kolektivních závazků k využití území, které lidstvo ve své historii přijalo – celosvětový systém přibližně 100 000 chráněných území a jeho ztrojnásobení během posledních dvou desetiletí.

A oslavujeme ochranné úspěchy místních obyvatel, původních národů, vlád, soukromých osob a dobrovolnických organizací a jejich úsilí učinit z chráněných území místa, kde se vzájemně snoubí přírodní, kulturní a duchovní hodnoty.

Důvod k obavám

Jsme zneklidněni, že mnoho oblastí nenahraditelné a bezprostředně ohrožené biologické rozmanitosti dosud nebylo ochráněno.

Jsme zneklidněni, že mnohým místům, která byla po staletí chráněna místními komunitami, kočovnými a původními národy, se nedostává uznání, ochrany a podpory.

Jsme zneklidněni, že divoké a přírodní oblasti mimo hranice chráněných území se během posledních dvaceti let zmenšily na polovinu, čímž se biodiverzita dostala na pokraj masového úbytku.

Jsme zneklidněni, že mnoho vyhlášených chráněných území existuje více na papíře než ve skutečnosti, zvláště v rozvojových zemích a na mořích.

Jsme zneklidněni, že zatímco nyní je chráněno 12 % zemské souše, statut chráněného území má méně než 1 % světových oceánů, moří a pobřežních oblastí, což vystavuje oblasti rybolovu a bohaté zásobárny biologické rozmanitosti nadměrné exploataci.

Jsme zneklidněni, že sladkovodní ekosystémy – přírodní zásobárny nenahraditelné součásti života na Zemi – jsou z velké části nechráněny.

Jsme zneklidněni, že chráněná území jsou často ostrovy v moři degradace, které ignoruje přirozené tepny života vedoucí údolními řek, migračními koridory a životodárnými oceánskými proudy.

Jsme zneklidněni, že rozvojové plány nevěnují pozornost chráněným územím.

Jsme zneklidněni, že mnoho nákladů chráněných území nesou místní obyvatelé – zvláště chudé komunity –, zatímco jejich přínosy jsou globální a zůstávají nedoceny.

Jsme zneklidněni, že přes proklamace o dostupnosti prostředků na ochranu bývají tyto zdroje ve skutečnosti často nedostupné a někdy jsou nasměrovány špatným směrem.

Jsme zneklidněni, že negativně působící dotace podporují nadměrnou exploataci zdrojů uvnitř a v okolí chráněných území.

Jsme zneklidněni, že stávající chráněná území každoročně trpí nedostatkem financí ve výši asi 25 000 000 000 amerických dolarů, nepočítaje v to prostředky potřebné k rozšiřování systémů chráněných území.

Jsme zneklidněni, že mnoho pracovníků chráněných území nemá přístup k technice, znalostem, zkušenostem a modelům nejlepších postupů, které jsou nezbytné k efektivní a adaptabilní péči.

Jsme zneklidněni, že kapacita našich mladších generací zapojit se do nové agendy chráněných území je nedostatečná.

Obáváme se, že změna klimatu, způsobená lidskou činností, hrozí zvrátit naše minulé úspěchy a omezit budoucí snahy a že svět dosud nezahájil podstatné omezování emisí skleníkových plynů.

Obáváme se, že stojíme před branou, která se uzavírá, a pokud se nám nepodaří okamžitě jednat, ztratíme poslední možnost předat naše bohaté přírodní a kulturní dědictví budoucím generacím.

Výzva k závazku a akci

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku vůči nenahraditelné roli chráněných území při naplňování Miléniové rozvojové deklarace OSN, Plánu implementace Světového summitu pro udržitelný rozvoj, Úmluvy o biologické rozmanitosti, Úmluvy o boji proti dezertifikaci, Ramsarské úmluvy, Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví a dalších globálních úmluv.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku zajistit, aby globalizace a obchodní dohody neomezovaly schopnost chráněných území naplňovat jejich poslání.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku vytvořit a posílit politický, právní a institucionální rámec pro systémy chráněných území, založený na zodpovědnosti a transparentnosti.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku rozšířit a posílit světové systémy chráněných území, počínaje těmi, kde jsou biologická rozmanitost, přírodní a kulturní dědictví bezprostředně ohroženy.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku ochránit reprezentativní ekosystémy, stanoviště a druhy, a tím zaplnit mezery v ochraně nenahraditelných stavebních kamenů přirozeného řádu Země.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku zahrnout schopnost pružné reakce prostředí do výběru, navrhování a péče o soustavy chráněných území tak, aby bylo zajištěno jejich přežití tváří v tvář antropogenním změnám klimatu.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku zvýšit důležitost chráněných území v rámci celkových rozvojových programů a získat pro ně širokou podporu států, občanů i soukromého sektoru.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku mobilizovat finanční a technické zdroje k naplňování Africké iniciativy chráněných území (African Protected Area Initiative) a Afrického fondu chráněných území (African Protected Area Trust Fund).

Naléhavě vyzýváme těžební průmyslová odvětví k přijetí závazku převzít vlastní díl zodpovědnosti za pečlivou ochranu chráněných území.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku vůči nedílnému vztahu mezi lidmi a chráněnými územími a k plnému zohlednění práv, zájmů a tužeb žen i mužů.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku zapojit místní komunity, původní a kočovné národy do vytváření, vyhlásování a péče o chráněná území.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku zapojit a získat mladší generace do péče o chráněná území při vědomí, že mají legitimní zájem na budoucnosti těchto oblastí.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku zajistit, aby lidé, kteří mají prospěch nebo jsou dotčeni chráněnými územími, měli příležitost účastnit se relevantního rozhodování na čestném a spravedlivém základě při plném respektování jejich lidských a sociálních práv.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku vůči takové péči o chráněná území, která se bude snažit omezovat a v žádném případě ne zvyšovat chudobu.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku k takové péči o chráněná území, která umožní původním národům a místním komunitám mít podíl na přínosech plynoucích z těchto území.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku inovovat péči o chráněná území včetně využití strategií adaptabilní, kolaborativní a společné péče.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku uznat, posílit, chránit a podporovat komunitní chráněná území.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku zajistit další dostatečné finanční, infrastrukturní a materiální zdroje pro udržování a rozvoj systémů chráněných území.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku ekonomicky ocenit chráněná území a uznat jejich význam pro místní, národní a světovou ekonomiku a tím motivovat zvýšení investic a zdrojů financování.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku vůči inovačním a diverzifikovaným strategiím vytváření příjmu, které zajistí předvídatelné finanční zdroje pro placení těm, kdo pečují o služby a zboží poskytované ekosystémy.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku změnit negativně působící dotace tak, aby se začlenily do podpůrných mechanismů chráněných území.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku posílit schopnosti správců chráněných území kromě jiného prostřednictvím přenosu nejnovějších informačních služeb a technologií.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku ocenit a využívat v chráněných územích všechny systémy vědomostí, a to jak vědecké, tak založené na tradici.

Naléhavě vyzýváme k přijetí závazku vůči komunikaci a vzdělávání tak, aby se zvýšila a rozšířila podpora chráněným územím.

Naše prosba

Naše nejsilnější závazky selžou, pokud nebudeme aktivně udržovat cesty pro otevřený dialog. Takový dialog vzkvétá v ovzduší pokory, spolehlivosti a důvěry. S tímto cílem prosíme o podporu vzájemného porozumění a spolupráce. Prosíme o zapojení a zahrnutí všech dotčených osob a institucí. Prosíme o sdílení naší vize, že udržitelná budoucnost lidstva závisí na ohleduplném partnerském vztahu člověka s přírodou. Prosíme, abychom odkázali chráněná území jako cenné dědictví budoucím generacím.